

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi nuorisorangaistuksesta
ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki nuorisorangaistuksesta. Lailla otettaisiin käyttöön uusi rikosoikeudellinen seuraamus, nuorisorangaistus. Sitä voitaisiin käyttää rangaistuksena alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta silloin, kun sakkorangaistus ei rikoksen vakavuuden vuoksi riitä eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Nuorisorangaistus on siten tarkoitettu sovellettavaksi rikoksiin, joista nykyään tuomitaan ehdollisia vankeusrangaistuksia.

Nuorisorangaistuksena tuomittaisiin nuorisopalvelua, joka olisi luonteeltaan 15—17-vuotiaille sovellettua yhdyskuntapalvelua. Palvelua tuomittaisiin vähintään 10 ja enintään 60 tuntia. Lisäksi nuorisorangaistukseen tuomittu olisi valvonnan alaisena tuomioistuimen määräämän ajan, vähintään kolme kuukautta ja enintään vuoden.

Nuorisorangaistuksen toimeenpanosta huolehtisi Kriminaalihuoltoyhdistys.

Lisäksi ehdotetaan, että nuorista rikoksenteijöistä annetun lain valvontaa koskevat säännökset kumotaan ja että rikoslakiin, rikosrekisterilakiin ja rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annettuun lakiin tehdään nuorisorangaistuksen käyttöön ottamisesta aiheutuvat muutokset.

Sakon muuntorangaistusta koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittu sakko muunnettaisiin vankeudeksi vain, jos siihen on painavia syitä. Esitykseen sisältyy myös syyttämättä ja tuomitsematta jättämistä koskevien säännösten muuttaminen siten, että tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto mainittaisiin erikseen syyttämättä tai tuomitsematta jättämisen perusteena.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	3. Voimaantulo	18
1. Johdanto	3	LAKIEHDOTUKSET	19
2. Nykytila	3	1. Laki nuorisorangaistuksesta	19
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	2. Laki rikoslain voimaanpanemisesta annetun ase-	
2.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö	4	tuksen 15 a §:n muuttamisesta	21
2.3. Nykytilan arviointi	6	3. Laki rikoslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta	21
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	6	4. Laki nuorista rikoksenteijöistä annetun lain	
3.1. Nuorisorangaistus	6	eräiden säännösten kumoamisesta	22
3.2. Sakon muuntorangaistus	6	5. Laki rikosrekisterilain 2 ja 10 §:n muuttamisesta	22
3.3. Sovittelu	6	6. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion va-	
4. Esityksen vaikutukset	7	roista annetun lain 8 §:n muuttamisesta	23
5. Asian valmistelu	7	LIITE 1	24
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8	Rinnakkaistekstit	24
1. Lakiehdotusten perustelut	8	2. Laki rikoslain voimaanpanemisesta annetun	
1.1. Laki nuorisorangaistuksesta	8	asetuksen 15 a §:n muuttamisesta	24
1.2. Asetus rikoslain voimaanpanemisesta	15	3. Laki rikoslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta ...	25
1.3. Rikoslaki	16	4. Laki nuorista rikoksenteijöistä annetun lain	
2 Luku. Rangaistuksista	16	eräiden säännösten kumoamisesta	27
3 Luku. Perusteista, jotka poistavat teon		5. Laki rikosrekisterilain 2 ja 10 §:n muuttamises-	
rangaistavuuden tai sitä vähentä-		ta	28
vät	16	6. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion va-	
1.4. Laki nuorista rikoksenteijöistä annetun		roista annetun lain 8 §:n muuttamisesta	29
lain eräiden säännösten kumoamisesta ...	17	LIITE 2	30
1.5. Rikosrekisterilaki	17	Asetus nuorisorangaistuksesta	30
1.6. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta val-			
tion varoista	18		
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	18		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Alle 21-vuotiaiden osuus kaikista vuonna 1992 rikoksiin syylliseksi epäillyistä oli 20 prosenttia. Noin puolet heistä oli 15—17-vuotiaita. Useat nuorten rikokset liittyvät vapaa-ajanviettoon ja ikärajasäännöksiin. Tavallisia nuorten rikoksia ovat myös varkaudet, luvattomat käytöt ja vahingonteot.

Kriminaalipolitiikan yleisenä periaatteena on ollut, että nuorille tuomitaan tavallista lievempiä rangaistuksia, koska suuri osa nuorten rikollisuudesta johtuu lähinnä ymmärtämättömyydestä tai ajattelemattomuudesta. Ankara rangaistus voi myös vaarantaa nuoren sosiaalisen kehityksen. Ennen kaikkea on pyrittävä välttämään nuoren joutumista vankilaan, koska sillä on todettu olevan haitallinen vaikutus nuoren kehitykseen. Nuorille rikoksentekeijöille tarkoituksenmukaisimpia ovat vapaudessa täytäntöönpantavat seuraamukset, joiden kehittämistä tässä esityksessä ehdotetaan.

Edellä mainitut näkökohdat ovat erityisen tärkeitä silloin, kun rikoksentekeijä kuuluu nuorimpiin teoistaan rikosoikeudellisessa vastuussa oleviin ikäluokkiin eli on 15—17-vuotias. Tämänikäisiä rikoksentekeijöitä varten on usein muissakin maissa säädetty erityisiä nuorille sovellettuja seuraamuksia.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Nykyisessä lainsäädännössä on eräitä alle 18-vuotiaita rikoksentekeijöitä koskevia säännöksiä. Jo rikoslain alkuperäisessä muodossa mukana olleen 3 luvun 2 §:n mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomitaan vähennetyn rangaistusasteikon mukaan. Syyttämättä jättäminen on rikoslain voimaansaattamisesta annetun asetuksen 15 §:n 2 momentin (301/90) mukaan mahdollista alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta, milloin siitä ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta ja sen katsotaan johtuneen pikemmin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin piittaamattomuudesta lain kieltoja ja käskyjä kohtaan. Vastaavalla tavalla tuomioistuimien saa rikoslain 3 luvun 5 §:n 4 momentin (302/90)

mukaan jättää rangaistuksen tuomitsematta rikoksesta, jonka joku on tehnyt alle 18-vuotiaana, jos teon katsotaan johtuneen pikemmin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin piittaamattomuudesta lain kieltoja ja käskyjä kohtaan. Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentissa (992/89) säädetään, että alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi.

Nuorista rikoksentekeijöistä annetun lain (262/40) 7 §:n mukaan ehdollisen rangaistuksen käyttäminen nuorille rikoksentekeijöille, joilla tarkoitetaan 15—20-vuotiaita, on mahdollista myös sellaisissa tapauksissa, joissa aikaisempi rangaistustuomio estää ehdollisen rangaistuksen tuomitsemisen 21 vuotta täyttäneelle. Lain 8 §:n mukaan ehdollisesti tuomitun nuoren rikoksentekeijän on oltava koetusaikana valvonnan alaisena, jollei tuomioistuimien ole toisin määrännyt. Laissa on myös eräitä muita nuoria rikoksentekeijöitä koskevia säännöksiä.

Vuoden 1991 tilastojen mukaan 15—17-vuotiaille tuomittiin varsinaisessa oikeudenkäynnissä 7 570 rangaistusta. Näistä sakkorangaistuksia oli 5 443, ehdollisia vankeusrangaistuksia 1 732 ja ehdottomia vankeusrangaistuksia 395. Tuomitsematta jätettiin rikoslain 3 luvun 5 §:n 4 momentin perusteella 832 tapauksessa. Ehdolliseen rangaistukseen tuomituista alle puolet määrättiin valvottaviksi. Sakon muuntorangaistusta suoritti vankilassa vuonna 1993 yhteensä 80 alle 18-vuotiaana rikoksen tehnyttä.

Nuoren tekemä rikos voi johtaa myös lastensuojelulain (683/83) mukaisiin toimenpiteisiin. Sosiaalilautakunnan on lain mukaan ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin, jos lapsi tai nuori käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Jos taas lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon, sosiaalilautakunnan on otettava lapsi huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole tarkoituksenmukaisia tai mahdollisia ja mikäli huostaanoton arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Rikosten sovittelusta ei voimassa olevassa laissa ole säännöksiä. Sovittelutoiminta aloitettiin Suomessa vuonna 1983. Vuonna 1993

toiminnassa oli mukana yli 100 kuntaa ja yli 2 000 vapaaehtoista sovittelijaa. Sovittelun osin epävirallisen luonteen vuoksi tilastointi on epätarkkaa. Karkean arvion mukaan vuonna 1992 soviteltiin vähintään 2 000—3 000 tapausta. Pääosin kysymys on vähäistä omaisuusrikoksista kuten vahingonteosta, näpistyksestä ja varkaudesta sekä lieväntyyppisistä pahoinpitelyrikoksista.

Sovittelu rakentuu vapaaehtoistoiminnan varaan. Vaikka pääosa sovitteluista on organisoitu sosiaalilautakuntien alaisuuteen, puuttuu järjestelmältä kiinteä valtakunnallinen organisaatio. Normiston ja kiinteän valtakunnallisen organisaation puute on tosin osin linjassa eräiden sovittelun syntyperusteiden kanssa. Sovittelua on usein tarjottu nimenomaan vaihtoehtona viralliselle, lakiin perustuvalla ja viranomaisten hallinnoimalle kontrollijärjestelmälle.

Sovittelutoiminnan ohjaaminen lainsäädännöksi on ongelmallista juuri toiminnan epävirallisen luonteen vuoksi. Toisaalta sovittelulla on selvä yhteys rikosoikeusjärjestelmään toimenpiteistä luopumissäännösten kautta. Vuonna 1991 uudistettujen säännösten mukaan voidaan tekijän toiminta rikoksen vaikutusten estämiseksi ja poistamiseksi ottaa huomioon seikkana, joka puoltaa syyttämättä tai tuomitsematta jättämistä. Vaikka laki ei suoraan sovittelua mainitsekaan, todetaan lain perusteluissa, että juuri osallistuminen sovitteluun voisi olla yhtenä esimerkkinä tässä tarkoitettusta tilanteesta.

2.2. Pohjoismaiden lainsäädäntö

Nuorten rikosoikeudellisesta asemasta

Nuorten rikosoikeudellinen asema vaihtelee suuresti eri maissa. Jo syyntakeisuusikärajat Euroopan maissa poikkeavat toisistaan. Eräissä maissa nuorten tekemät rikokset käsitellään erityisissä nuorisotuomioistuimissa ja nuoriin kohdistettavat seuraamukset saattavat poiketa suurestikin aikuisiin käytettävistä. Kun tässä esityksessä ei ehdoteta nuoria koskevan seuraamusjärjestelmän täydellistä muuttamista, vaan pääasiana on nuorisorangaistuksen käyttöön ottaminen, on vertailu Pohjoismaiden lainsäädäntöön rajoitettu niihin seuraamuksiin, jotka vastaavat ankaruudeltaan ehdotettua nuorisorangaistusta. Lähinnä selvitetään seuraamuksia, jotka sijoittuvat sakon ja ehdottoman vankeuden väliin.

Ruotsi

Ruotsin lainsäädännössä vastaa suomalaista ehdollista rangaistusta kaksi eri seuraamustyyppiä, nimittäin ehdollinen tuomio (villkorlig dom) ja suoje luvalvonta (skyddstillsyn). Ehdollinen tuomio annetaan kahden vuoden koeajaksi ja siihen liittyy yleensä ehdoton sakko. Jos tuomittu rikkoo tuomiossa määrättyjä velvollisuuksiaan, ehdollinen tuomio voidaan syyttäjän vaatimuksesta muuttaa muuksi seuraamukseksi.

Suoje luvalvontaa tuomitaan kolmen vuoden koeajaksi, josta tuomittu on ensimmäisen vuoden valvonnan alaisena. Siihen voidaan liittää erityisiä ehtoja ja tietyin edellytyksin myös sakkorangaistus tai enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus. Ehtojen rikkomisen vuoksi voidaan valvonta-aikaa pidentää ja vakavissa tapauksissa myös määrätä muu rangaistus suoje luvalvonnan tilalle.

Suoje luvalvonnan yhteydessä voidaan hoidon tarpeessa oleva päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjä omalla suostumuksellaan määrätä niin sanottuun sopimushoittoon (kontraktsvård). Tätä seuraamusta käytetään ehdottoman vankeuden vaihtoehtona.

Ruotsissa kokeillaan parhaillaan yhdyskuntapalvelua vankeuden vaihtoehtona. Sekin on toteutettu suoje luvalvontaan liitettävänä erityisenä määräyksenä.

Ehdollisen tuomion ja suoje luvalvonnan tuomitseminen 15—17-vuotiaille on käytännössä selvästi harvinaisempaa kuin kolmas Ruotsin oikeuden tuntema seuraamus, erityiseen hoitoon määrääminen (överlämnande till särskild vård). Alle 21-vuotias rikosentekijä voidaan tuomioistuimen päätöksellä määrätä sosiaaliviranomaisten järjestämään hoitoon (vård inom socialtjänsten). Hoitomuodot vastaavat varsin pitkälle Suomen lastensuoje lulain mukaisia toimenpiteitä kuten perhehuoltoa ja laitoshuoltoa. Erona Suomen järjestelmään on se, että Ruotsissa hoitoon määräämisestä rikoksen perusteella päättää tuomioistuin eikä sosiaaliviranomainen.

Vuonna 1993 julkaistussa komiteanmietinnössä (SOU 1993:35) ehdotetaan, että erityiseen hoitoon määrääminen poistettaisiin seuraamusjärjestelmästä. Samoin ehdotetaan, että nuorille säädettäisiin uudeksi seuraamustyyppiksi erityinen valvonta (särskild tillsyn), joka olisi erityisessä laitoksessa täytäntöön pantava rangaistus, vähintään kuusi kuukautta ja enintään

kaksi vuotta. Se tulisi nykyään nuorille tuomitavien ehdottomien vankeusrangaistusten tilalle lukuun ottamatta yli kahden vuoden rangaistuksia.

Norja

Norjan laissa ei ole säädetty erityisiä seuraamuksia nuorille. Nuoria ei kuitenkaan kohdella samalla tavoin kuin aikuisia, vaan nuorten rikoksiin suhtaudutaan lievemmin.

Norjan rikosprosessilain mukaan syyttäjällä on valta jättää rikos syyttämättä, ja tätä mahdollisuutta käytetään runsaasti nuoriin. Suomalaisen tyyppisen syyttämättä jättämisen lisäksi Norjan laki tuntee myös ehdollisen syyttämättä jättämisen. Ehtona käytetään etenkin vahingonkorvausta, mutta esimerkiksi myös valvonta voi olla syyttämättä jättämisen ehto.

Norjan nykyisen lain mukaan syyttäjä voi myös päättää jättää syyttämättä alle 18-vuotiaan tekemän rikoksen ja siirtää asian sosiaaliviranomaisten käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa nuoreen kohdistettavista toimista päättää lopullisesti sosiaaliviranomainen. Norjan rikoslain yleisen osan uudistusehdotuksessa (NOU 1992:23) tämä mahdollisuus ehdotetaan kumotavaksi ja korvattavaksi ehdollisen syyttämättä jättämisen laajentamisella.

Norjassa ehdollinen tuomio voi tarkoittaa joko rangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämistä, kuten Suomessa, tai rangaistuksen määräämisen lykkäämistä. Edellinen on käytännössä selvästi tavallisempi. Laki ei kiellä alle 18-vuotiaan tuomitsemista ehdottomaan vankeuteen, mutta tämä on käytännössä hyvin harvinaista. Rangaistuksen ehdoksi voidaan asettaa valvonta, jota käytetään vain noin joka kymmenennen ehdollisen tuomion yhteydessä. Myös muita ehtoja voidaan määrätä: laissa mainitaan muun muassa määräys oleskelupaikasta, kielto käyttää alkoholia tai huumaaavaa ainetta, vieroitushoito ja psykiatrinen hoito, mutta tuomioistuimella on valta käyttää muitakin tarkoituksenmukaisiksi harkitsemiaan ehtoja.

Tanska

Tanskan lainsäädäntö on varsin samanlainen kuin Norjan. Syyttämättä jättämistä käytetään

yleisesti vähäisissä rikoksissa, ja oikeudenkäyntilain mukaan alle 18-vuotias rikosentekijä voidaan jättää ehdollisesti syyttämättä mistä tahansa rikoksesta. Ehtona voidaan käyttää valvontaa ja muita tarkoituksenmukaisia ehtoja, joiden luettelo on samantapainen kuin Norjassa.

Myös ehdollinen tuomio tunnetaan Tanskassa sekä rangaistuksen määräämisen että rangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämisenä. Tuomioon liitettävät ehdot ovat samat kuin ehdollisessa syyttämättä jättämisessä. Käytännössä rikosentekijän ikä on usein ehdollisen tuomion peruste siten, että ehdollisten syyttämättä jättämisten jälkeen seuraavasta rikoksesta annetaan juuri ehdollinen tuomio.

2.3. Nykytilan arviointi

Vaikka alle 18-vuotias voidaan lain mukaan tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen vain painavista syistä, on tällaisia syitä löytenyt varsin useissa tapauksissa. Kysymys lienee siitä, että vakavahkoissa rikoksissa ei ole käytettävissä riittävältä tuntuvaa vaihtoehtoa vankeusrangaistukselle. Kun ehdoton vankeusrangaistus on nuorelle ilmeisen haitallinen, niiden tuomitsemista on syytä pyrkiä nykyisestäänkin vähentämään.

Nykyisen nuoriin sovellettavan seuraamusjärjestelmän ongelmana on pidetty vaihtoehtojen puutetta. Vapaudessa täytäntöönpanavana rangaistuksena on käytettävissä vain ehdollinen vankeusrangaistus, johon liittyy eräitä ongelmia. Ehdollinen vankeusrangaistus ei valvotunakaan selkeästi osoita nuorelle, että hän joutuu suorittamaan konkreettisen rangaistuksen eikä tule vain pitkälle tulevaisuuteen ulottuvan epämääräisen uhan kohteeksi. Ehdollisen vankeusrangaistuksen haittapuolena on myös se, että ehdolliset vankeusrangaistukset usein kasautuvat ja saattavat johtaa koetusaikana tehtyjen uusien rikosten johdosta pitkään laitusrangaistukseen. Näistä haittapuolista huolimatta ehdollinen rangaistus on kuitenkin monissa tapauksissa tarkoituksenmukainen ja toimiva seuraamus.

Vankeusrangaistuksen vaihtoehtona kokeiltava yhdyskuntapalvelu ei yleensä sovellu nuorille, koska yhdyskuntapalvelua saadaan lain mukaan käyttää ainoastaan ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Kun ehdoton vankeusrangaistus tulee vain poikkeuksellisesti kysy-

mykseen alle 18-vuotiaille, rajoittaa tämä yhdyskuntapalvelun soveltamisen mahdollisuuksia. Lisäksi kuukausia kestävä palkaton palvelu viikonloppuisin tai muuten vapaa-aikana olisi useimmissa tapauksissa alle 18-vuotiaalle liian raskasta eikä yleensä tulisi onnistumaan.

Nykyisen lain mukaan alle 18-vuotiaiden sakot muunnetaan vankeudeksi samoin perustein kuin aikuistenkin, vaikka ehdottoman vankeuden tuomitseminen tämänikäiselle vaatii painavia syitä. On epäjohdonmukaista, että sakkonsa maksamatta jättänyt voi joutua tästä syystä vankilaan keveämmin perustein kuin vankeusrangaistukseen johtavan rikoksen tehnyt.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Nuorisorangaistus

Esityksen tavoitteena on kehittää alle 18-vuotiaiden seuraamusjärjestelmää niin, että käytettävissä olisi tarkoituksenmukainen, tämänikäisille soveltuva seuraamus. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan säädettäväksi laki nuorisorangaistuksesta. Nuorisorangaistus olisi uusi alle 18-vuotiaille tarkoitettu seuraamus, jota voitaisiin käyttää silloin, kun sakko ei ole rikoksen vakavuuden vuoksi riittävä. Nuorisorangaistusta ei siten ole tarkoitettu tapauksiin, joissa nykyään käytetään sakkorangaistusta tai toimenpiteistä luopumista, vaan korvaamaan osaa ehdollisista vankeusrangaistuksista. Joissakin tapauksissa se soveltuu myös nykyisten ehdottomien vankeusrangaistusten vaihtoehtoksi.

Nuorisorangaistuksena tuomittaisiin nuorisopalvelua, joka olisi luonteeltaan alle 18-vuotiaille sovellettua yhdyskuntapalvelua, nimittäin yleensä palkatonta työtä. Poikkeuksellisesti nuorisopalvelu voisi olla myös muuta toimintaa kuten kursseille osallistumista. Palvelun sisältöä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon nuoren omat toiveet ja taipumukset. Palvelun avulla pyritään huomaan nuorelle suhteita omaan lähiyhteisöönsä ja saamaan hänet osallistumaan ikäistensä nuorten erilaisiin toimintoihin.

Nuorisorangaistuksen yksityiskohtainen sisältö vahvistettaisiin tapauksittain rangaistuksen toimeenpanosuunnitelmassa. Kun nuorisorangaistus on tarkoitettu alaikäisinä rikoksen

tehneelle ja se useimmiten pannaan täytäntöön ennen kuin tuomittu täyttää 18 vuotta, on tärkeää, että rangaistuksen sisällössä voidaan ottaa huomioon nuoren olosuhteet. Rangaistuksen sisällön vahvistamisessa Kriminaali-huoltoyhdistyksen ja sosiaalilautakunnan yhteistyö on erityisen tärkeää.

Nuorisorangaistuksella on tarkoitus mahdollisuuksien mukaan myös edistää nuoren sopeutumista yhteiskuntaan. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että nuorisorangaistukseen tuomittu olisi myös valvonnan alaisena. Valvonta-ajaksi ehdotetaan vähintään kolmea kuukautta ja enintään yhtä vuotta tuomioistui-men määräyksen mukaan. Valvojaksi pyritäisiin saamaan henkilö, johon nuorella jo aiemmin on myönteinen suhde. Valvonnan tarkoituksena on myös tukea nuorta hänen elämäntilanteessaan ja ohjata häntä käyttämään yhteiskunnan palveluja.

3.2. Sakon muuntorangaistus

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ehdotetaan rajoitettavaksi. Koska ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitseminen alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta vaatii lain mukaan painavia syitä, on johdonmukaista vaatia vastaavia perusteita myös sakon muuntorangaistuksen määräämiseen. Painavana syynä voisi tulla kysymykseen etenkin maksukykyisen nuoren ilmeinen niskoittelu sakon maksamisessa.

Ehdotettu muutos koskisi vain alle 18-vuotiaana tehtyjä rikoksia. Sakon muuntorangaistuksen asema kokonaisuudessaan tullaan selvittämään rikoslain uudistuksen myöhemmässä vaiheessa.

3.3. Sovittelu

Sovittelutoiminnan laajentuessa lakia soveltavat viranomaiset joutuvat yhä useammin pohtimaan kysymystä, mikä merkitys sovittelulle on rikoslainsäädäntöä sovellettaessa annettava. Varsinaisen lainsäädännön puuttuminen aiheuttaa asiassa hämmennystä. Tämä saattaa myös vaarantaa soveltamiskäytännön yhtenäisyyden. Epäkohdan korjaamiseksi ehdotetaan sovittelusta otettavaksi erillinen maininta syyttämättä- ja tuomitsemattajättämissäännöksiin. Sovittelu mainittaisiin erikseen yh-

tenä kohtuusperusteen mukaisena toimenpiteistä luopumisen perusteena. Muutos merkitsee nykyisen lain esitöissä olevan lausuman nostamista lakitekstiin. Samalla tarkoituksena on myös painottaa sovittelun merkitystä toimenpiteistä luopumisen perusteena.

Uudistuksella ei puututtaisi toimenpiteistä luopumissäännösten nykyiseen perusrakenteeseen. Niinpä lähtökohta, jonka mukaan toimenpiteistä luopuminen on laissa mainittujen perusteiden käsillä ollessa aina harkinnanvaraista — ei milloinkaan itsestään selvää ja automaattista — säilyisi nykyisellään. Kun sovittelun merkitystä toimenpiteistä luopumisen perusteena korostetaan, korostuu tarve varmistaa, että sovitteluprosessi kunnioittaa samoja oikeusturva-arvoja, joiden varaan rikosioikeudenhoito rakentuu. On siis perusteltua vaatia, että sovintoon on päädytty aidon vapaaehtoisuuden sekä oikean rikosta, osapuolten oikeuksia ja oikeusjärjestyksen sisältöä koskevan tiedon pohjalta. On myös varmistettava sovittelijoiden puolueettomuus ja asiantuntemus. Näistä seikoista huolehtiminen kuuluu ainakin toistaiseksi sovittelua organisoiville taholle. Sovittelun merkitys toimenpiteistä luopumisen perusteena tulee jatkossa riippumaan suureksi osaksi siitä, kuinka hyvin oikeusturvan vaatimuksista pystytään myös sovittelussa pitämään huoli.

4. Esityksen vaikutukset

Tuomittavien nuorisorangaistusten määrä ei ole tarkasti arvioitavissa. Nuorisorangaistukseen tuomittavat valikoituvat niistä nuorista, joille nykyään tuomitaan ehdollisia ja joissakin tapauksissa myös ehdottomia vankeusrangaistuksia. Tilastojen mukaan näitä tapauksia on vuosittain runsaat kaksi tuhatta. Arviolta kolmannes heistä tuomittaisiin nuorisorangaistukseen. Tämä merkitsisi alle tuhatta nuorisorangaistusta vuodessa.

Näistä lähtökohdista voidaan arvioida nuorisorangaistuksen toimeenpanon kustannuksia. Seuraamuksen täytäntöönpanosta johtuvat kustannukset, hallinnon menot mukaan lukien suoritetaan valtion varoista. Kunnilla on luonnollisesti velvollisuus huolehtia lapsen tai nuoren muusta toimeentulosta ja huollosta. Kustannusarvion pohjana on pidetty yhdyskuntapalvelusta saatuja kokemuksia, joiden mukaan yhden suoritettun yhdyskuntapalvelutunnin hin-

ta on 170—175 markkaa silloin, kun palvelun toimeenpano ulottuu koko maahan. Alkuvuosina nuorisopalvelun kustannukset tullevat olemaan suuremmat eli 200—220 markkaa tunnilta.

Valvonnan kustannukset voidaan arvioida 37—40 markaksi päivältä. Arvio perustuu nykyiseen ehdollisesti rangaistujen valvontaan niissä tapauksissa, joissa valvonta on ollut intensiivistä.

Nuorisopalvelun keskipituudeksi voidaan arvioida 30 tuntia ja keskimääräiseksi valvontajaksi seitsemän kuukautta. Tällöin nuorisopalvelun kustannukset olisivat noin 6 000 markkaa ja valvonnan kustannukset 8 400 markkaa eli rangaistuksen täytäntöönpanon kustannukset yhteensä noin 14 000 markkaa. Edellä arvioiduilla rangaistusten lukumäärillä koko järjestelmän kustannukset olisivat tulevaisuudessa vajaat 12 miljoonaa markkaa vuodessa.

Nykyisestä ehdollisesti rangaistujen valvonnasta ehdotetaan luovuttavaksi. Tämä valvonta on maksanut laskennallisesti yli 13 miljoonaa markkaa vuodessa, mikä johtuu siitä, että se on koskenut myös 18—20-vuotiaita ja että valvontajat ovat selvästi pitempiä kuin nuorisorangaistukselle ehdotetut valvontajat. Ehdotetun järjestelmän kustannukset ovat siten pienemmät kuin nykyisin.

Ehdollisesti rangaistujen valvonnasta luopuminen vapauttaa myös Kriminaalihuoltoyhdistyksen voimavaroja nuorisorangaistuksen toimeenpanoon siten, että uusien työntekijöiden tarvetta ei ole.

Sovittelun mainitseminen toimenpiteistä luopumisen perusteena ei vaikuta kustannuksiin.

5. Asian valmistelu

Rikoslain kokonaisuudistusta valmistelevan rikoslakiprojektin avoseuraamustyöryhmä laati ehdotuksen nuorisorangaistukseksi, joka hyväksyttiin eräin muutoksin projektin johtoryhmässä ja luovutettiin oikeusministeriölle elokuussa 1993.

Ehdotuksesta saatiin lausunto 26 viranomaiselta ja järjestöltä. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä monisteena. Lausunnoissa pidettiin yleensä tarpeellisena kehittää uusia seuraamusvaihtoehtoja nuorille ja kannatettiin nuoriso-

rangaistuksen ottamista seuraamusjärjestelmään. Sitä vastoin sen käyttöalasta ja sisällöstä esitettiin erilaisia käsityksiä.

Esitys laiksi nuorisorangaistuksesta on laadittu oikeusministeriössä rikoslakiprojektin ehdotuksen ja lausuntojen pohjalta. Koska lausunnoissa esitettiin epäilyksiä ehdotetun rangaistuksen toimivuudesta, on tässä esityksessä päädytty siihen, että nuorisorangaistus otetaan ainakin aluksi käyttöön melko suppeana. Rikoslakiprojektin ehdotuksesta poiketen itse-

näistä valvontaa ilman nuorisopalvelua ei ehdoteta, eikä nuorisorangaistusta ehdoteta otettavaksi käyttöön myöskään ehdollisen vankeusrangaistuksen tehosteena.

Sovittelutoiminnan sääntely on ollut keskusteltavana rikoslakiprojektin johtoryhmässä. Asiasta on erikseen kuultu oikeuskanslerin viirastoa ja Suomen Sovittelun Tuki ry:tä. Muutosten teknisyyden vuoksi asiasta ei ole järjestetty laajempaa lausuntokierrosta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki nuorisorangaistuksesta

1 §. *Nuorisorangaistuksen edellytykset.* Nuorisorangaistukseen voitaisiin pykälän 1 momentin mukaan tuomita rikoksen tekoaikaan 15 mutta ei 18 vuotta täyttänyt. Ehdotettua 18 vuoden ikärajaa puoltaa ensinnäkin se, että on tarkoituksenmukaista suunnata uusi seuraamusmuoto sellaiseen ikäryhmään, jonka osalta todennäköisesti saavutetaan parhaat tulokset. Alle 18-vuotiaiden rikollisuutta leimaa usein satunnainen jännityksen ja toiminnan etsintä, kun taas tätä vanhempien rikollisuus on voinut jatkua pitempään ja olla suunnitelmallisempaa. Ikärajan sijoittamista 18 vuoteen puoltaa myös se, että rikoslakiin on kokonaisuudistuksessa tarkoitus sisällyttää useita muitakin erityissäännöksiä tälle ikäryhmälle. Nämä koskevat muun muassa rangaistuksen mittaamista ja seuraamuksen valintaa, toimenpiteistä luopumista sekä esitutkintaa ja pakkokeinoja. Ikärajaa määrittäessä ei tule jättää huomiotta myöskään nykyistä täysi-ikäisyyssrajaa, jonka vuoksi 18 vuotta täyttänyt nuori henkilö nykyisin yleensä mieltää itsensä aikuiseksi. Ikäraja olisi sopuinnassa myös lastensuojelulain kanssa.

Vaikka ikärajana olisikin 18 vuotta, nuorisorangaistus voidaan kuitenkin monessa tapauksessa tuomita ja panna täytäntöön myös yli 18-vuotiaille. Tämä johtuu siitä Suomen lainsäädännössä omaksutusta periaatteesta, että määräävänä on ikä rikoksen tapahtuessa eikä tuomiota annettaessa. Kun nuorisorangaistuksena tuomitaan enintään vuoden pitui-

nen valvonta-aika, saattaa sen täytäntöönpano eräissä tapauksissa jatkua vielä tuomitun täytettyä 20 vuotta, muutoksenhakutilanteissa tätäkin pitempään. Myös tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista muotoilla nuorisorangaistus sellaiseksi, että sitä voidaan joustavasti soveltaa eri-ikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville nuorille.

Nuorisorangaistus on ankaruudeltaan tarkoitettu sakon ja ehdottoman vankeuden väliin sijoittuvaksi seuraamukseksi. Sitä voidaan käyttää tapauksessa, jossa sakko ei riittäisi nuoren tekemän rikoksen seuraamukseksi. Sakon riittävyys ratkaistaan ensi sijassa rikoksen vakavuuden mukaan eli tavallisia rangaistuksen määräämisperusteita noudattaen. Nuorisorangaistusta ei siten käytetä korvaamaan sakkorangaistusta, vaan se tulee kysymykseen sellaisissa tapauksissa, joissa nykyisen lain mukaan päädyttäisiin ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Nuorisorangaistus ja ehdollinen vankeusrangaistus on tarkoitettu rinnakkaisiksi vaihtoehtoiksi, joista tuomioistuin voi valita kussakin tapauksessa tarkoituksenmukaisemman.

Koska nuorisorangaistus on suhteellisen lievä rangaistus, ei sen käyttäminen vakavissa rikoksissa ole mahdollista. Rajaksi on asetettu se, että painavat syyt vaativat ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Raja on sama kuin ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentissa, joten nuorisorangaistus sijoittuu selvästi ehdollisen vankeusrangaistuksen kanssa samalle ankaruusportaalalle. Painava syy ehdottoman rangaistuksen tuomitsemiseen voi olla etenkin yleinen lainkuuliaisuus.

Jos rikos on niin vakava, että siitä olisi yleisen lainkuuliaisuuden ylläpitämiseksi tuomittava ehdoton vankeusrangaistus, ei nuorisorangaistuksen tuomitseminen tule kysymykseen. Myös silloin kun samalla kertaa on tuomittavana useampia rikoksia, niiden yhteinen vakavuus voi estää nuorisorangaistuksen käytön, vaikka nuorisorangaistus olisi voitu tuomita kustakin rikoksesta yksinään.

Valintaa ehdollisen rangaistuksen ja nuorisorangaistuksen välillä ei ole tarkoituksenmukaista ohjata lakitekstissä, koska siihen vaikuttaa erisuuntaisia tekijöitä. Lähtökohta on aina, että rikoksesta seuraisi sakkoa ankarampi rangaistus. Jos kysymyksessä on rikos, josta tuomittaisiin pitkätkö, esimerkiksi kahden vuoden vankeutta lähentelevä rangaistus, ja tekijä on ensikertalainen, on ehdollinen vankeusrangaistus etusijalla. Tällaisia rikoksia voisivat olla esimerkiksi törkeä ryöstö, väkisinmakaaminen tai törkeä rattijuopumus ja kuolemantuottamus liikenteessä. Tällaisissa tapauksissa rikoksen vakavuus vaatii, että siitä tuomitaan symboliarvoltaan ankara rangaistus, mutta toisaalta tekijän kannalta nuorisorangaistukseen kuuluvat sosiaalityöt eivät ole tarkoituksenmukaisia.

Ehdollinen vankeusrangaistus toimii valtaosassa tapauksia nykyään hyvin. Siksi ei ole perusteltua siirtää käyttämään järjestelmällisesti nuorisorangaistusta ehdollisen rangaistuksen sijasta ainakaan ensikertalaisille, vaan ehdollinen rangaistus on usein edelleen paikallaan myös vähäisemmissä rikoksissa. Nuorisorangaistusta tulisi käyttää silloin, kun tuomitun uusimisriski on korkea ja voidaan olettaa, että hän on nuorisorangaistukseen sisältyvien sosiaalipalvelujen tarpeessa. Näin voi olla etenkin silloin, kun tuomitulle on jo annettu yksi tai useampia ehdollisia rangaistuksia. Poikkeustapauksissa voi tietenkin olla perusteltua antaa nuorisorangaistus ensikertalaisellekin, jos hänen sosiaalinen tilanteensa antaa siihen aihetta.

Rikoslain 7 luku on uudistettu vuonna 1991 (697/91). Uusien säännösten mukaan tuomitaan useammasta rikoksesta pääsääntöisesti yhteinen vankeusrangaistus tai yhteinen sakko-rangaistus. Vastaavalla tavalla ehdotetaan pykälän 2 momentissa säädettäväksi, että samalla kertaa tuomittavista rikoksista tuomitaan vain yksi nuorisorangaistus. Rikosten vakavuus ja lukumäärä otetaan huomioon nuorisorangaistuksen mittaamisessa. Nuorisorangaistuksen sisältö huomioon ottaen useamman nuorisorangaistuksen tuomitseminen ei olisi tarkoituksen-

mukaista. Erityisesti nuorille tuomittavien rangaistusten tulee olla mahdollisimman selkeitä, yksiselitteisiä ja ymmärrettäviä.

Poikkeustapauksissa saattaa olla nuoren edun mukaista, että rikoksista määrätään eri rangaistukset. Siksi tuomioistuimien voisi tuomita osasta rikoksia nuorisorangaistuksen ja osasta muun rangaistuksen. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi se, että yksi tuomittavista rikoksista on niin vakava, että siitä pitäisi määrätä lyhyt ehdoton vankeusrangaistus. Mahdollisuus useamman rangaistuksen tuomitsemiseen on kuitenkin tarkoitettu poikkeukseksi pääsäännöstä, minkä vuoksi sitä on sovellettava pidättyvästi.

Jos tuomioistuin päätyy nuorisorangaistuksen ja muun rangaistuksen tuomitsemiseen, toisen rangaistuksen tuomitsemisessa noudatetaan tavallisia rangaistuksen määräämistä koskevia sääntöjä. Yhteinen vankeusrangaistus tai yhteinen sakko-rangaistus määrätään siten noudattaen soveltuvin osin, mitä rikoslain 7 luvussa yhteisestä rangaistuksesta säädetään.

2 §. *Nuorisorangaistuksen sisältö.* Nuorisorangaistuksena tuomittaisiin 1 momentin mukaan nuorisopalvelua vähintään 10 ja enintään 60 tuntia. Nuorisopalvelu olisi luonteeltaan nuorimmille ikäluokille sovellettua yhdyskuntapalvelua. Sen tuntimäärä on suhteellisen pieni verrattuna yhdyskuntapalvelun tuntimäärään, joka on vähintään 20 ja enintään 200 tuntia. Tämä seuraa siitä yleisestä periaatteesta, että alle 18-vuotiaana tehdyn rikoksen rangaistuksen tulee olla lievempi kuin 18 vuotta täyttäneen. Nuorisopalvelun tuntimääriä harkittaessa ei, toisin kuin yhdyskuntapalvelussa, päätöksessä verrata näitä tunteja vankeusrangaistukseen. Lähtökohtana on, kuten rangaistuksen mittaamisessa yleensäkin, rikoksen vakavuus ja tekijän syyllisyys, joiden perusteella tuomioistuin harkitsee, miten monta nuorisopalvelutuntia on tuomittava.

Nuorisopalvelu käsittäisi yleensä valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Tarkoituksena on, että palvelu suoritetaan ennalta laadittua suunnitelmaa noudattaen säännöllisesti. Suorittamisen aikataulu vahvistetaan tapauksittain toimeenpanosuunnitelmasa. Jos tuomitun ja suoritettavien työtehtävien kannalta on tarkoituksenmukaista, että palvelu suoritetaan esimerkiksi kolmena arki-iltana viikossa kaksi tuntia kerrallaan, tulisi 30 tunnin rangaistus siten suoritetuksi viiden viikon aikana. Jos taas palvelu on paremmin suoritetta-

vissa viikonlopun aikana, voitaisiin tuomittu määrätä suorittamaan palvelua lauantaina ja sunnuntaina pitempäänkin. Jos tuomittu nuori on ansiotyössä, palvelu olisi suunnitelmassa määrättävä suoritettavaksi iltaisin ja viikonloppuisin tai muuten työajan ulkopuolella. Samoin koululaisen tai opiskelevan nuoren palvelu tulee järjestää niin, ettei se estä opiskelua. Työtömän nuoren nuorisopalvelu voitaisiin määrätä suoritettavaksi myös muina aikoina.

Joissakin tapauksissa muu toiminta saattaa soveltua palkatonta työtä paremmin nuorisopalveluksi. Siksi momentissa säädetään, että nuorisopalvelu voi käsittää myös muuta palkatonta työtä vastaavaa toimintaa. Tällaista toimintaa voisivat olla esimerkiksi erilaiset kurssit ja opetusohjelmat, jotka soveltuisivat nuoren elämäntilanteen selvittelyyn. Myös erilaisista nuorten ryhmätoiminnoista rikollisen käyttäytymisen ehkäisemisessä ja nuoren aikuissuhteiden kehittämisessä on saatu hyviä kokemuksia. Jotta tuomioistuin tietäisi, mikä rangaistuksen sisältö on, Kriminaalihuoltoyhdistyksen tulisi esittää sille alustava täytäntöönpanosuunnitelma ennen rangaistuksen määräämistä.

Nuorisorangaistukseen tuomittu olisi *2 momentin* mukaan lisäksi valvonnan alaisena. Valvonnan avulla voidaan nuorisorangaistukseen tuomitua tukea ja ohjata, mitä on pidettävä seuraamisen toimivuuden kannalta tarpeellisena. Valvonta-ajaksi ehdotetaan vähintään kolmea kuukautta ja enintään vuotta. Sen pituuden määrää tuomioistuin rikoksen rangaistusarvon mukaan. Valvonta-aika on suhteellisen lyhyt, koska nuorisorangaistukseen voitaisiin tuomita vain 15—17-vuotiaita. Tämänikäiselle tuomitulle pitempi valvonta-aika voisi olla kohtuuttoman vaativa.

3 §. *Nuorisorangaistukseen tuomitun velvollisuudet.* Pykälässä säädetään nuorisorangaistuksen pääsisällöstä. Keskeisessä asemassa nuorisorangaistuksen toimeenpanossa on toimeenpanosuunnitelma, jonka vahvistamisesta säädetään 6 §:ssä. Toimeenpanosuunnitelmassa määrätään yksityiskohtaisesti valvonnan intensiivisyydestä ja toteuttamistavasta sekä nuorisopalvelun suorittamisesta ja annetaan muita nuorisorangaistuksen toimeenpanoa koskevia määräyksiä. Nuorisorangaistukseen tuomitun velvollisuutena on noudattaa toimeenpanosuunnitelmaa ja sen nojalla annettuja määräyksiä.

Nuorisorangaistukseen kuuluvan valvonnan pääsisällöstä on syytä säätää laissa. Siksi py-

kälään sisältyy säännös siitä, että tuomitun tulee olla säännöllisessä yhteydessä valvojaan. Valvojan ja valvottavan tulee tavata säännöllisesti jommankumman luona tai muussa sopivassa paikassa. Jotta valvonta saavuttaisi sille asetetut tavoitteet nuoren tukemisessa ja auttamisessa, sen tulee olla ainakin valvonta-ajan alkuvaiheessa riittävän intensiivistä. Koska tapaukset kuitenkin voivat olla hyvin erilaisia, ei laissa ole mahdollista määritellä esimerkiksi viikottaisten tai kuukausittaisten tapaamiskertojen määrää.

Valvojan tehtävistä säädetään 7 §:ssä.

Yhdyskuntapalvelun kokeilusta saatujen kokemusten mukaan palvelupaikkojen löytäminen ei ole ollut suuri ongelma. On siksi syytä olettaa, että myös nuorisorangaistukseen tuomituille löytyy riittävä määrä palvelupaikkoja. Yhdyskuntapalvelun tavoin soveltuvia palvelupaikan järjestäjiä voisivat olla julkisyhteisöt tai julkisoikeudelliset yhdistykset sekä erilaiset voittoja tavoittelemattomat yhteisöt tai säätiöt. Myös Kriminaalihuoltoyhdistys voisi toimia palvelupaikan järjestäjänä.

Vaikka palvelu on suhteellisen lyhytaikainen, sen sisältö on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä saamaan sellaiseksi, että se lisää nuoren vastuuntuntoa ja edistää hänen sosiaalisia suhteitaan. Siksi työtehtävät tai muu toiminta voidaan parhaiten sijoittaa nuoren normaaliin elinympäristöön. Hyviä kokemuksia nuorten lyhyistä ”työsuhteista” on saatu rikos- ja riitaasioiden sovittelusta, kun nuori on työllään korvannut aiheuttamiaan vahinkoja. Myös nuorten työpajat voivat tarjota sopivia palvelupaikkoja ja työn lisäksi myös nuoren elämäntilanteen selvittelyä.

4 §. *Täytäntöönpanon aloittaminen.* Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano on pykälän *1 momentin* mukaan aloitettava viipymättä tuomion tultua täytäntöönpanokelpoiseksi. Täytäntöönpanokelpoisia ovat lainvoimaisten tuomioiden lisäksi oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n mukaan hovioikeuden muutoksenhakuasteena antamat ratkaisut. Rangaistuksen mahdollisimman pikainen täytäntöönpano on yleensä tuomitun kannalta toivottavaa ja hyödyllistä. Erityisesti tämä pitää paikkansa silloin, kun tuomittu on nuori, jolle on mahdollisimman tuoreeltaan osoitettava hänen rikoksensa seuraamus. Kriminaalihuoltoyhdistyksen tulee siten huolehtia siitä, että toimeenpanosuunnitelma vahvistetaan viipymättä.

Tuomitun suostumuksella nuorisorangais-

tuksen täytäntöönpano voi pykälän 2 momentin mukaan alkaa jo ennen kuin tuomio on saanut lainvoiman. Tämä on mahdollista, jos tuomittu on tyytynyt päätökseen siltä osin kuin hänet on tuomittu nuorisorangaistukseen, esimerkiksi kun syyttäjä tai asianomistaja valittaa tuomiosta taikka tuomittu hakee muutosta vahingonkorvaukseen, mutta tyytyy tuomioon muilta osin. Vastaavanlainen säännös on yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 5 §:n 2 momentissa ja rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun 1 §:n 2 momentissa. Ehdotettu säännös edistää osaltaan sitä, että nuorisorangaistus voidaan panna viipymättä täytäntöön.

Muutoksenhakutilanteissa voi sattua, että tuomittu on suostumuksellaan jo aloittanut nuorisorangaistuksen suorittamisen, mutta ylempi oikeusaste päätyykin tuomitsemaan rikoksesta muun rangaistuksen. Suoritetun nuorisorangaistuksen vähentäminen täytäntöönpanovaiheessa vankeus- tai sakkorangaistuksesta ei olisi käytännössä mahdollista ilman nuorisorangaistuksen ja muiden rangaistusten vastaavuussuhteen määrittelyä laissa, mikä nuorisorangaistuksen sisältö huomioon ottaen olisi varsin hankalaa. Siksi pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tuomioistuimen tulee ottaa jo suoritettu rangaistus huomioon toista rangaistusta tuomitessaan. Näin kaksinkertainen rankaiseminen samasta rikoksesta voidaan välttää. Tuomioistuimen tulee harkita, miten pitkää vankeusaikaa tai miten monta päiväsakkoa jo suoritettu nuorisorangaistus kohtuuden mukaan vastaa ja tehdä rangaistukseen sen mukainen vähennys. Tiedon nuorisorangaistuksen tuomitsemisesta tuomioistuin saa rikosrekisteristä ja suorittamisesta Kriminaalihuoltoyhdistykseltä.

Tuomitun nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon vanhentumisesta ehdotetaan säädettäväksi pykälän 4 momentissa. Vanhentumisaika ehdotetaan säädettäväksi samalla tavalla kuin sakon täytäntöönpanon vanhentuminen rikoslain 8 luvun 11 §:n mukaan. Rangaistuksen täytäntöönpano siis raukeaisi määrätyn ajan kuluttua lainvoimaisen tuomion antamispäivästä. Vanhentumisajaksi ehdotetaan kolmea vuotta. Sen määrittäminen näin lyhyeksi on aiheellista siksi, että kolmen vuoden kuluttua nuorisorangaistuksen tuomitsemisesta tuomittu on 18—20-vuotias eikä kolmen vuoden takaisen nuorisorangaistuksen täytäntöönpano enää ole tarkoituksenmukaista. Jos taas tuomitun

nuorisorangaistuksen täytäntöönpano keskeytyy tuomitusta johtuvasta syystä, menetellään niin kuin 8 §:ssä säädetään.

5 §. *Useamman nuorisorangaistuksen täytäntöönpano.* Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 21—23 §:n säännökset rikosasiain oikeuspaikasta on uudistettu 1 päivästä huhtikuuta 1992. Niiden tarkoituksena on, että saman tekijän rikokset käsitellään yhdellä kertaa yhdessä tuomioistuimessa. Myös nuorisorangaistukseen tuomittaessa on tarkoituksenmukaisinta, että useammat rikokset käsitellään yhdellä kertaa. Tällöin määrätään lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaan vain yksi nuorisorangaistus.

Nuorella voi kuitenkin poikkeuksellisesti olla suoritettavanaan useampia nuorisorangaistuksia, jotka on tuomittu eri oikeudenkäynneissä. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun toinen rikos on tehty sen jälkeen, kun toisesta on jo tuomittu nuorisorangaistus, mutta päätös ei ole vielä saanut lainvoimaa eikä valvonta-aika siten ole alkanut. Useamman nuorisorangaistuksen yhtäaikaisesta täytäntöönpanosta ehdotetaan pykälässä säädettäväksi, että valvonta-aika päättyy pisimpään voimassa olevan ajan päättyessä. Valvonta-aika ei siten piteneisi sen vuoksi, että nuorisorangaistuksia on suoritettavana useampia kuin yksi. Valvonta-ajan pidentäminen olisi käytännössä hankalaa eikä muuttaman kuukauden pidennyksellä saavutettaisi sellaista hyötyä, että siihen olisi syytä ryhtyä. Useamman valvonnan päällekkäisyydestä mahdollisesti aiheutuvat ongelmat voidaan ratkaista tarkoituksenmukaisella tavalla toimeenpanosuunnitelmassa.

Jos tuomitulla on samalla kertaa suoritettavanaan useampia nuorisorangaistuksia, nuorisopalvelutunnit lasketaan pykälän mukaan täytäntöönpanossa yhteen. Samalla tavoin menetellään rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun 1 b §:n mukaan silloin, kun täytäntöönpanavana on samalla kertaa useampia vankeusrangaistuksia. Yhteenlasketujen nuorisopalvelujen enimmäismääräksi ehdotetaan 80 tuntia eli 20 tuntia enemmän kuin yhden nuorisopalvelun enimmäismäärä. Tätä pitempi palveluaika voisi tulla nuorelle kohtuuttoman raskaaksi ja johtaa siihen, että nuorisopalvelu jouduttaisiin muuntamaan muuksi rangaistukseksi 9 §:n mukaan.

6 §. *Toimeenpanosuunnitelma.* Nuorisorangaistuksen toimeenpano on ehdotuksen mukaan Kriminaalihuoltoyhdistyksen tehtävänä. Kriminaalihuoltoyhdistys hoitaa jo nykyään

vastaavanlaisia tehtäviä ehdollisesti tuomittujen nuorten valvonnassa ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanossa ja sillä on käytettävissään asianmukainen organisaatio täytäntöönpanoa varten.

Nuorisorangaistuksen toimeenpanosuunnitelma ehdotetaan pykälän 2 momentin mukaan laadittavaksi yhteistyönä Kriminaalihuoltoyhdistyksen, tuomitun asuinpaikkakunnan sosiaalilautakunnan ja tuomioistuimen määräämän valvojan kesken. Suunnitelman vahvistaa Kriminaalihuoltoyhdistys. Toimeenpanosuunnitelmassa on otettava huomioon tapauksen erityispiirteet ja tuomitun nuoren ominaisuudet siten, että nuoren on mahdollista noudattaa annettavia määräyksiä ja suorittaa nuorisopalvelu suunnitelman mukaisesti. Suunnitelman tarkemmasta sisällöstä säädetään asetuksella.

Monet nuorisorangaistukseen tuomitut ovat saattaneet olla pitkäänkin oman kotikuntansa sosiaalitoimiston asiakkaina lastensuojelullisista syistä. Osa heistä tulee sosiaalitoimiston asiakkaiksi ennen oikeudenkäyntiä, kun sosiaalilautakunta lastensuojelulain 15 §:n mukaan valvoo nuoren etua esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Valvonnan ja palvelun sisältö tulee niveltää yhteen sosiaalilautakunnan tekemän työn kanssa. Paitsi toimenpiteiden yhteensovittamisen myös lapsen edun vuoksi on tärkeää, että sosiaalilautakunnan edustaja on mukana toimeenpanosuunnitelman laatimisessa.

Koska kysymys on rangaistuksen suorittamisesta, vahvistettua suunnitelmaa ei yleensä voi muuttaa, vaan muutos olisi sallittu vain erityisestä syystä. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi se, että tuomittu saa uuden työpaikan toiselta paikkakunnalta, jolloin myös valvonta ja nuorisopalvelun suorittaminen on syytä siirtää sinne. Saattaa myös käydä niin, että nuorisopalvelun suorittaminen suunnitelmassa määrättyllä tavalla ei enää ole tuomitusta riippumattomasta syystä mahdollista, jolloin palvelun jäljellä olevan osan suorittaminen on suunniteltava uudestaan. Käytännössä useimmin suunnitelman muuttamiseen voi antaa aiheutta tuomitun sairaus taikka hänen elämäntilanteensa muuttuminen, vaikkapa työ- tai opiskelupaikan saanti.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että suunnitelmaa laadittaessa tai muutettaessa tuomittua on kuultava. Kuulemisella voitaisiin varmistautua siitä, että suunnitellut työtehtävät soveltuvat tuomitulle nuorelle ja

että hänen koulunkäyntinsä tai työnsä ei ole esteenä suunnitellulle aikataululle. Se, että tuomittu nuori vastustaa jotakin suunnitelman osaa, ei sinänsä olisi este suunnitelman vahvistamiselle. Tuomitun suostumusta toimeenpanosuunnitelman yksityiskohtiin ei tässä mielessä vaadittaisi. Luonnollista kuitenkin on, että tuomitun kohtuullisiin toiveisiin kiinnitetään riittävää huomiota suunnitelmaa laadittaessa.

7 §. *Valvoja.* Jotta nuorisorangaistukseen tuomitun valvonta voisi alkaa viipymättä rangaistuksen saatua lainvoiman, ehdotetaan pykälän 1 momentissa, että valvoja määrättäisiin tuomioistuimessa samalla, kun nuorisorangaistus tuomitaan. Kriminaalihuoltoyhdistyksen tulee esittää tuomioistuimelle sopivaa valvojaa tai toimittaa tuomioistuimelle tiedot muuttamisesta valvojaksi soveltuvista ja suostuneista henkilöistä.

Valvojan päätehtävistä ehdotetaan säädettäväksi 2 momentissa. Hänen tulee huolehtia toimeenpanosuunnitelman noudattamisesta eli valvoa sitä, että tuomittu nuori noudattaa toimeenpanosuunnitelmaa ja sen nojalla annettuja määräyksiä. Tähän kuuluu säännöllinen tuomitun tapaaminen suunnitelmassa tarkemmin määrättyllä tavalla. Valvojan tulee myös pitää yhteyttä nuorisopalvelun suorittamispaikkaan varmistaa, että nuorisopalvelu suoritetaan määrättyllä tavalla. Valvoja voi myös tarpeen mukaan olla yhteydessä nuoren vanhempiin.

Vaikka valvonta on osa rangaistusta, sen kautta voidaan myös tukea tuomittua. Nuori voi tarvita valvojansa neuvoja ja ohjausta sekä selvittääkseen nuorisorangaistuksen suorittamisesta että välttyäkseen tekemästä uusia rikoksia. Valvonnan sisällöstä säädetään tarkemmin asetuksella.

8 §. *Ehtojen rikkomisen käsittely.* Tässä pykälässä on kysymys tilanteista, joissa nuorisorangaistukseen tuomittu ei noudata toimeenpanosuunnitelmaa. Pykälä ei sitä vastoin koske tilanteita, joissa tuomittu syyllistyy valvontaikana uuteen rikokseen, vaan nuorisorangaistuksen ja uudesta rikoksesta tuomittavan rangaistuksen suhteesta säädetään 10 §:ssä.

Jos nuorisorangaistukseen tuomittu menettelee vastoin toimeenpanosuunnitelmaa tai sen nojalla annettuja määräyksiä, Kriminaalihuoltoyhdistyksen olisi 1 momentin mukaan annettava hänelle kirjallinen huomautus. Vastaava säännös on yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain (1105/90) 7 §:n 2 momentissa.

Kirjallinen huomautus tulee kysymykseen selaisista rikkomuksista, joita ei voida pitää vakavina ja joista Kriminaalihuoltoyhdistys ei katso tarpeelliseksi ilmoittaa viralliselle syyttäjälle asian saattamiseksi tuomioistuimen käsitelyyn. Aivan vähäisestä rikkomuksesta, kuten yksittäisestä myöhästymisestä ei kirjallista huomautusta ole tarpeen käyttää, vaan valvojan suullinen huomautus riittää.

Vakavista rikkomuksista Kriminaalihuoltoyhdistyksen on 2 momentin mukaan viipymättä laadittava selvitys viralliselle syyttäjälle. Esimerkkeinä vakavista rikkomuksista momentissa mainitaan rangaistuksen suorittamatta jättäminen tai suorittamisen keskeyttäminen, mutta myös muu vakavaksi katsottava toimeenpanosuunnitelman rikkominen voi johtaa samoihin toimenpiteisiin. Sekä valvontamääräysten rikkominen että nuorisopalvelun ehtojen rikkominen voivat olla tässä lainkohdassa tarkoitettulla tavalla vakavia. Vakavaa ehtojen rikkomista olisi esimerkiksi useampikertainen valvojan tapauksien laiminlyönti tai nuorisopalveluun kuuluvista tehtävistä kieltäytyminen.

Jos Kriminaalihuoltoyhdistys ilmoittaa asian syyttäjälle jatkotoimia varten, ei nuorisopalvelun toimeenpanon jatkaminen yleensä ole enää tarkoituksenmukaista. Siksi Kriminaalihuoltoyhdistys voisi kieltää nuorisopalvelun aloittamisen tai keskeyttää sen. Yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan palvelun kieltäminen on vastaavissa tilanteissa pakollista. Nuorelle tuomitulle on kuitenkin syytä poikkeustapauksissa varata vielä mahdollisuus palvelun jatkamiseen syyttäjälle ilmoittamisen jälkeenkin, sillä myös vakavasti ehtoja rikkonut nuori voi tulla toisiin ajatuksiin ja jatkaa rangaistuksen suorittamista.

Saatuaan Kriminaalihuoltoyhdistykseltä 2 momentissa tarkoitettua selvityksen virallisen syyttäjän on 3 momentin mukaan viipymättä ryhdyttävä asian vaatimiin toimenpiteisiin. Jos hän katsoo ehtojen rikkomisen vakavaksi, hänen tulee vaatia rangaistusseuraamuksen uutta käsittelyä siltä tuomioistuimelta, joka on ensimmäisenä oikeusasteena tuominnut nuorisorangaistuksen, tai tuomitun asuinpaikan käräjäoikeudelta. Jos syyttäjä taas ei pidä rikkomusta vakavana, hänen tulee muihin toimenpiteisiin ryhtymättä ilmoittaa päätöksestään Kriminaalihuoltoyhdistykselle, jonka tulee jatkaa rangaistuksen toimeenpanoa.

9 §. Ehtojen rikkomisen seuraamukset. Vakavasta nuorisorangaistuksen ehtojen rikkomisesta

aiheutuvista seuraamuksista päättäminen kuuluu tuomioistuimelle. Koska vakavassakin ehtojen rikkomisessa voi olla kysymys hyvin erilaisista tilanteista, tuomioistuimen käyttöön on tässä pykälässä annettu kolme vaihtoehtoa, jotka on pääsääntöisesti sijoitettu ankaruusjärjestykseen.

Pykälän 1 kohdan mukaan ehtojen rikkomisen seuraamuksena voi olla valvonta-ajan pidentäminen. Tämä vaihtoehto voi olla tarkoituksenmukainen esimerkiksi tilanteessa, jossa suuri osa nuorisopalvelutunneista on jo suoritettu ja valvonta-aikakin on loppuillaan. Jäljellä olevan nuorisopalvelun suorittamisen varmistamiseksi saattaa olla paikallaan pidentää valvonta-aikaa siten, että se jatkuu niin pitkään kuin nuorisopalvelun suorittamiseen vaaditaan. Myös sellaisissa tapauksissa, että nuorisopalvelun laiminlyönti on syyttäjän päätöksen jälkeen jälleen ryhtynyt suorittamaan rangaistustaan, voi valvonta-ajan pidentäminen olla riittävä seuraamus.

Pykälän 2 kohdan mukaan tuomioistuin voi määrätä nuorisorangaistuksen ehtoja rikkooneen matkustuskieltoon. Nykyään matkustuskiellosta on säädetty pakkokeinolain (450/87) 2 luvussa ja sitä käytetään pidättämisen tai vangitsemisen sijasta esitutinnan yhteydessä. Matkustuskielto on osoittautunut monessa tapauksessa tehokkaaksi toimenpiteeksi juuri nuorille. Matkustuskielto voitaisiin määrätä koko valvonta-ajaksi tai osaksi sitä. Matkustuskieltoon noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä pakkokeinolaissa säädetään. Se tarkoittaisi siten kieltoa poistua päätöksessä mainitulta paikkakunnalta tai alueelta. Pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan voitaisiin tuomitulle myös antaa tarkempia määräyksiä oleskelupaikasta tai ilmoittautumisesta.

Pykälän 3 kohdan mukaan tuomioistuin voisi tuomita nuorisorangaistuksen sijaan muun rangaistuksen, joka vastaa nuorisorangaistuksesta suorittamatta jäänyttä osaa. Koska nuorisorangaistusta ei, toisin kuin yhdyskuntapalvelua, tuomita toisen rangaistuksen sijasta, tuomioistuimelle ei voida antaa yksiselitteistä ohjetta siitä, mikä rangaistus tällaisessa tapauksessa on tuomittava. Sakon ja ehdottoman vankeuden väliin, johon nuorisorangaistus on tarkoitettu, sijoittuu rangaistusjärjestelmässämme lähinnä ehdollinen vankeusrangaistus. Käytännössä tulisi useimmiten kokonaan suorittamatta jääneen nuorisorangaistuksen sijaan kysymykseen juuri ehdollinen vankeusrangaistus, mahdolli-

sesti oheissakolla tehostettuna. Jos taas nuorisorangaistuksesta on jäänyt suorittamatta vain osa, saattaa suorittamatta jäänyttä osaa vastata myös tuntuva sakkorangaistus. Ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitseminen nuorisorangaistuksen sijasta tulee sitä vastoin vain harvoin kysymykseen, koska nuorisorangaistusta tuomittaessa on edellytyksenä 1 §:n mukaan se, etteivät painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Kun rikos on alun perin katsottu tällaiseksi, olisi useimmiten ristiriitaista muuntaa rangaistus ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi pelkän ehtojen rikkomisen vuoksi.

Tätä pykälää jouduttaneen käytännössä soveltamaan varsin harvoin, sillä ne nuoret, jotka rikkovat nuorisorangaistuksen ehtoja, syöllistyvät todennäköisesti valvonta-aikana myös uusiin rikoksiin. Jos uusi rikos on niin vakava, että siitä olisi tuomittava ehdoton vankeusrangaistus, noudatetaan, mitä 10 §:ssä säädetään.

10 §. *Yhteisen rangaistuksen määrääminen.* Vankeusrangaistuksen suorittaminen tekee käytännössä nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon usein mahdottomaksi. Siksi aikaisemman nuorisorangaistuksen ja uuden ehdottoman vankeusrangaistuksen suhde ehdotetaan säädeltäväksi tässä pykälässä.

Pykälän 1 momentti koskee ensinnäkin tilannetta, jossa nuorisorangaistukseen tuomittu olisi tuomittava ehdottomaan vankeusrangaistukseen ennen nuorisorangaistuksen tuomitsemista tehdystä rikoksesta. Jos rikokset olisivat olleet yhdellä kertaa tuomioistuimen käsiteltävinä, tuomioistuin olisi voinut määrätä niistä rikoslain 7 luvun mukaan yhteisen vankeusrangaistuksen. Edellä selostetun 1 §:n 2 momentin mukaan olisi myös ollut mahdollista, että tuomioistuin olisi määrännyt osasta rikoksia nuorisorangaistuksen ja osasta muun rangaistuksen. Kun rikoksentakijän asemaan ei yleensä saa vaikuttaa se seikka, milloin ja missä järjestyksessä hänen rikoksensa tulevat ilmi, on uuden vankeusrangaistuksen ja aikaisemman nuorisorangaistuksen suhde säänneltävä samoja periaatteita noudattaen.

Toiseksi momentti koskee valvonta-aikana tehtyä uutta rikosta, josta olisi tuomittava ehdoton vankeusrangaistus. Olisi epäjohdonmukaista, jos toimeenpanosuunnitelman ehtojen rikkominen voisi johtaa nuorisorangaistuksen muuntamiseen toiseksi rangaistukseksi 8 §:n mukaan, mutta ehdottomaan vankeusrangais-

tukseen johtava rikos ei vaikuttaisi nuorisorangaistukseen millään tavoin.

Näissä tilanteissa tuomioistuin voi määrätä nuorisorangaistukseen johtaneesta rikoksesta ja toisesta rikoksesta yhteisen vankeusrangaistuksen. Sen määräämisessä noudatetaan rikoslain 7 luvun säännöksiä. Yhteinen vankeusrangaistus tulisi siten jonkin verran ankarammaksi kuin se vankeusrangaistus, joka olisi tuomittu toisesta rikoksesta yksinään. Kun nuorisorangaistus näin sisältyisi yhteiseen vankeusrangaistukseen, vankeusrangaistuksesta on vähennettävä jo täytäntöön pantua nuorisorangaistusta vastaava kohtuullinen määrä. Vähentäminen tehdään samalla tavalla kuin 4 §:n 3 momentissa säädettyssä tapauksessa.

Yhteisen vankeusrangaistuksen tuomitseminen ei kuitenkaan olisi pakollista, vaan tuomioistuin voisi myös jättää nuorisorangaistuksen voimaan. Tämä olisi tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, kun rangaistuksesta on jäljellä enää pieni osa eikä tuomittua määrätä vangittavaksi. Tällaisessa tilanteessa nuorisorangaistus ehditään suorittaa loppuun ennen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa. Jos sitä vastoin on ilmeistä, ettei nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoa voida ehdottoman vankeusrangaistuksen johdosta jatkaa, on yhteinen vankeusrangaistus määrättävä.

Yhteistä rangaistusta ei voida määrätä muun kuin ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemisen yhteydessä. Toisesta rikoksesta tuomittava sakko, uusi nuorisorangaistus tai ehdollinen vankeusrangaistus ei estä aikaisemman nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoa eikä siihen puuttumiseen siten ole käytännön tarvetta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Kriminaalihuoltoyhdistyksen on heti keskeytettävä nuorisorangaistuksen täytäntöönpano, kun 1 momentissa tarkoitettu yhteinen vankeusrangaistus tuomitaan. Täytäntöönpanon jatkaminen on tarpeetonta, kun nuorisorangaistusta ei enää ole, ja jatkaminen vaatisi tuomion jälkeen täytäntöönpannun nuorisorangaistuksen vähentämistä vankeusrangaistuksesta täytäntöönpanovaiheessa. Tarpeettomien hankaluuksien välttämiseksi on yksinkertaisinta, että täytäntöönpano keskeytetään heti, vaikka tuomioistuimen päätös ei vielä ole saanut lainvoimaa.

Nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon jatkaminen voi olla tarkoitukseton myös tilanteissa, joissa jo ennen tuomioistuimen päätöstä voidaan arvioida, että nuorisorangaistus tulee

sisältymään tuomittavaan yhteiseen vankeusrangaistukseen. Jos nuorisorangaistukseen tuomittua syytetään esimerkiksi niin vakavasta toisesta rikoksesta, että ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitseminen on hyvin todennäköistä, ei nuorisorangaistuksen suorittamisen jatkaminen aina ole mielekästä. Siksi ehdotetaan, että Kriminaalihuoltoyhdistys voisi keskeyttää nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon saatuaan syyttäjältä ilmoituksen tällaisesta tapauksesta. Yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 8 §:n 1 momentissa on vastaavainen säännös, jonka mukaan palvelun keskeyttäminen on pakollista. Koska nuorelle tuomitulle voi kuitenkin joskus olla syytä antaa mahdollisuus suorittaa nuorisorangaistuksensa loppuun toisesta rikoksesta huolimatta, keskeyttäminen ehdotetaan harkinnanvaraiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädetään selvyyden vuoksi, että eri aikoina tuomituista nuorisorangaistuksista ei saa jälkikäteen määrätä yhteistä nuorisorangaistusta. Useammasta samalla kertaa käsiteltävänä olevasta rikoksesta määrätään ehdotetun 1 §:n 2 momentin mukaan vain yksi nuorisorangaistus. Muista rikoksista voidaan toisessa oikeudenkäynnissä määrätä jälleen yksi nuorisorangaistus riippumatta rikosten tekoajasta. Lakiin ei siis ehdoteta yhteisen vankeusrangaistuksen määräämistä vastaavaa menettelyä nuorisorangaistuksille, vaan nuorisorangaistuksen määräämisessä noudatetaan samaa periaatetta, jota rikoslain 7 luvun 3 §:n mukaan noudatetaan sakkorangaistuksen määräämisessä.

11 §. *Tarkemmat säännökset.* Nuorisorangaistuksen täytäntöönpanosta ehdotetaan voitavan säätää tarkemmin asetuksella. Asetusluonnos on tämän esityksen liitteenä.

1.2. Asetus rikoslain voimaannemisesta

15 a §. Pykälässä säädetään syyttämättä jättämisen edellytyksistä niin sanotun kohtuusperusteen ja konkurenssiperusteen mukaisissa tapauksissa. Ehdotuksen mukaan sovittelu mainittaisiin erikseen yhtenä pykälän 1 kohdan kohtuusperusteen mukaisena syyttämättä jättämistilanteena. Kohtuusperuste sallii jo nykyiselläänkin syyttämättä jättämisen sillä perusteella, että tekijä pyrkii estämään tai poistamaan rikoksena vaikutukset. Vuonna 1991 uudistettujen syyttämättä jättämissäännösten esitöissä todettiin, että juuri sovittelua voi pitää

yhtenä esimerkkinä tilanteesta, johon lainkohdan tarkoittama rikoksen vaikutusten poistaminen sopisi. Sovittelun painoarvon lisäämiseksi ja käytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi asiasta ehdotetaan säädettäväksi suoraan lakitekstissä.

Sovittelu on usein samastettu useissa kunnissa toimiviin kunnallisiin sovitteluprojekteihin. Tuon toiminnan nopea laajentuminen onkin ehdotetun lainmuutoksen yhtenä perusteena. Tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto ei kuitenkaan rajoita säännöksen soveltamista vain kunnalliseen sovittelutoimintaan. Myös muunlaiset osapuolten väliset sopimiset voidaan ottaa huomioon. Laissa ei myöskään edellytetä, että sovintosopimus olisi jo täytetty, vaikka täytetyn sovintosopimuksen merkitys sinänsä on painava peruste toimenpiteistä luopumiselle. Toisaalta sovittelu- ja syyteprosessien keskinäinen kulku ja sovintosopimuksen täyttämisen ajankohta on usein kiinni tekijästä riippumattomista seikoista. Olisi epäoikeudenmukaista asettaa rikoksesta epäillyt eri asemaan vaikkapa erilaisen maksukyvyyn tai sen perusteella, kuinka nopeasti sovittelu on käynnistynyt ja asiassa on päästy eteenpäin. Uhrin korvausintressien täyttäminen on vain yksi — joskin sinänsä tärkeä — seikka, johon sovittelun arvo ja merkitys perustuu. Nyt sanottu pätee soveltuvin osin myös tilanteeseen, jossa sovinto osapuolten kesken jää saavuttamatta tekijän yrityksistä huolimatta. Vaikkei toimenpiteistä luopumista tällöin voikaan perustaa osapuolten välillä saavutettuun sovintoon, voi tekijän sovitteluhalukkuutta hyvin pitää lainkohdassa tarkoitettuna muuna tekijän toimintana rikoksensa vaikutusten poistamiseksi.

Sovittelun vaikutusta syyttämättä jättämisen perusteena arvioitaisiin kahden kriteerin valossa. Syyttämättä jättäminen edellyttää, ettei syytteestä luopuminen olisi vastoin tärkeää yleistä tai yksityistä etua ja että oikeudenkäyntiä tai rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana. Nämä rajoituskriteerit ovat osin päällekkäiset.

Viittaus tärkeään yleiseen etuun merkitsee muun ohessa, että sovittelun tulee olla tasapuolinen ja täyttää oikeusturvan vaatimukset. Yksityinen etu sisältää muun muassa ajatuksen, että korvaussummat vastaavat suurin piirtein yleistä korvauskäytäntöä, ja milloin niistä poiketaan, poikkeaminen on ollut molempien osapuolten taholta tietoista. Sovinnon tulee toisin

sanoen olla vapaaehtoista ja sen tulee tapahtua oikean tosiasioita ja oikeusjärjestystä koskevan tiedon pohjalta.

Kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusarviointi viittaa osin samoihin asioihin. Näiden kriteerien perusteella otetaan huomioon muun muassa myös rikoksen törkeys, joka sisältyy osin jo yleistä etua koskevaan vaatimukseen, samoin kuin sovitteluprosessin sisältö ja merkitys. Sovittelu merkitsee usein avointa moraalista vastuunottoa rikoksesta. Tällaisen prosessin läpikäyneen rikosentekijän jättämistä syyttämättä voi hyvinkin puoltaa sillä, että oikeusprosessi usein on joko kohtuuton tai tarkoitukseton.

1.3. Rikoslaki

2 Luku. Rangaistuksista

1 §. Tässä pykälässä luetellaan Suomen rikosoikeuden tuntemat rangaistuslajit. Kun nuorisorangaistus on uusi rangaistuslaji, se on myös mainittava pykälässä. Muutos on luonteeltaan tekninen, minkä vuoksi pykälässä todetaan, että nuorisorangaistuksesta säädetään erikseen. Rikoslain uudistuksen myöhemmässä vaiheessa nuorisorangaistusta koskevat perusnormit tullaan muiden rangaistustyyppien tavoin siirtämään rikoslakiin.

5 §. Sakon muuntorangaistuksen käyttöä alle 18-vuotiaana tehdyistä rikoksista ehdotetaan rajoitettavaksi. Tässä tarkoituksessa pykälän loppuun lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädetään, että tällaisesta rikoksesta tuomitun sakon sijasta ei saa määrätä muuntorangaistusta, elleivät painavat syyt sitä vaadi.

Säännös koskisi alle 18-vuotiaana tehtyjä rikoksia. Koska sakkojen perintä vaatii joka tapauksessa oman aikansa, tekijä on monesti jo täyttänyt 18 vuotta, kun kysymys muuntorangaistuksen määräämisestä tulee esille. Jos säännös rajoitettaisiin koskemaan vain muuntorangaistuksen määräämisen aikaan alle 18-vuotiaita, sen käytännön merkitys supistuisi hyvin vähäiseksi. Lisäksi alle 18-vuotiaana tehdyt rikokset ovat joskus juuri ikärajojen rikkomiseen liittyviä, kuten ajo-oikeudetta ajoa tai alkoholilainsäädännön rikkomista, ja tällaisista rikoksista tuomitujen sakkojen muuntaminen vankeudeksi on erityisen tarkoituksetonta silloin, kun tuomittu on jo ehtinyt saavuttaa vaaditun iän.

Momentin mukaan muuntorangaistus voitai-

siin määrätä vain, jos painavat syyt sitä vaativat. Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentissa asetetaan sama vaatimus ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemiselle alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta. Painavana syynä voitaisiin pitää etenkin nuoren ilmeistä niskoittelua sakon maksamisessa. Jos nuoren tulot tai varallisuus ovat niin suuret, että hän pystyisi vaikeuksista maksamaan sakonsa, mutta perintä ei ole onnistunut, muuntorangaistuksen määräämiseen voi olla painavia syitä.

Sakon perimistä koskeviin säännöksiin ei tässä vaiheessa ehdoteta muutoksia. Siten alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittu sakko perittäisiin ulosottotoimin samalla tavalla kuin muutkin sakot. Jos tällaista sakkoa koskevassa muuntorangaistusasiassa tuomioistuimella on katsonut, ettei muuntorangaistuksen määräämiseen ole painavia syitä, ei sakon perintää enää rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 6 luvun 12 §:n mukaan saa jatkaa.

3 Luku. Perusteista, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä vähentävät

5 §. Pykälän 3 momentissa säädetään tuomitsematta jättämisestä. Tuomitsematta jättämisen ja syyttämättä jättämisen perusteet vastaavat suureksi osaksi toisiaan. Asiassa on tuomioistuimille kuitenkin myönnetty jonkin verran enemmän harkintavaltaa, mikä ilmenee säännösten jonkin verran toisistaan poikkeavista sanamuodoista. Sovittelun merkitys tuomitsematta jättämisen perusteena tulisi arvioitavaksi samoin perustein kuin syyttämättä jättämisen yhteydessä. Sovittelu mainittaisiin siten yhtenä perusteena, jonka nojalla tekijä voitaisiin jättää tuomitsematta soveltaen momentin 3 kohdan kohtuusperustetta. Harkittaessa sovittelun merkitystä tuomitsematta jättämisen perusteena olisi huomio kiinnitettävä samoihin oikeusturvanäkökohtiin, joihin edellä syyttämättä jättämisen yhteydessä on viitattu. Lakiteknisistä syistä nämä näkökohdat tulevat tässä otettavaksi huomioon lain edellyttämän kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusarvioinnin kautta. Rangaistuksen tuomitsematta jättämistä voidaan siten pitää sekä kohtuuttomana että tarkoituksettomana, milloin osapuolet ovat vapaaehtoisesti ja hyvin informoituina päätyneet molempia osapuolia tyydyttävään sovintoon. Sen sijaan rangaistuksen tuomitseminen ei ehkä ole

tarkoituksetonta, jos tekijä on painostanut uhrin sovintoon tai vaikkapa hyvän neuvottelutaitonsa ansiosta saa kerta toisensa jälkeen asian sovitelluksi uhrin kanssa.

Kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusarviointi edellyttää myös huomion kiinnittämistä rikoksen laatuun ja lajiin. Vaikka tekijä ja uhri pääsisivät sovintoon suuren talousrikoksen edellyttämistä korvauksista, ei rangaistuksen tuomitsemista voisi pelkästään tällä perusteella pitää rikosoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta tarkoituksettomana.

11 §. Tutkintavankeusaika tai muu ennen tuomiota kärsitty vapaudenmenetys on tässä pykälässä säädetyn edellytyksin vähennettävä määräaikaisesta vapausrangaistuksesta, sakosta ja virantoimituserosta. Vähentäminen perustuu siihen, että rikoksentekijä on jo ennen tuomiota joutunut vapauden menetyksen kohteeksi ja tämä vapaudenmenetys on kompensoitava vähentämällä aika rangaistuksesta. Samoin kuin nämä rangaistukset myös nuorisorangaistus on sillä tavoin jaollinen, että siitä on mahdollista tehdä vähennyksiä, joten mitään aihetta vähentämättä jättämiseen ei ole.

Pykälän viimeiseen virkkeeseen ehdotetaan lisättäväksi nuorisorangaistus sellaiseksi seuraamukseksi, josta vapauden menetys on vähennettävä. Koska valvonta- tai nuorisopalveluaika ja tutkintavankeusaika eivät ole suoraan toisiinsa rinnastettavia, vapaudenmenetys on otettava huomioon kohtuullisessa määrin. Vastavia kohtuuteen perustuvia vähennyksiä on tehtävä myös ehdotetun nuorisorangaistusta koskevan lain 4 §:n 3 momentin ja 9 §:n mukaan.

Pykälään ehdotetaan samalla tehtäväksi kaksi teknisluonteista tarkistusta. Nykyisen säännöksen antamisen aikaan kuritushuonerangaistus oli vielä voimassa, minkä vuoksi pykälän alussa määrätään vähennys tehtäväksi määräaikaisesta vapausrangaistuksesta. Kuritushuonerangaistuksen poistamisen jälkeen säännös koskee määräaikaista vankeusrangaistusta, ja sana vapausrangaistus ehdotetaan korvattavaksi sanalla vankeusrangaistus. Pykälän kolmannessa virkkeessä säädetään muun muassa vapaudenmenetyksen vähentämisestä virantoimituserosta, joka ei enää virkarikossäännösten uudistamisen (792/89) jälkeen ole rikosoikeudellinen rangaistus. Maininta virantoimituserosta ehdotetaan poistettavaksi. Muilta osin pykälä on ennallaan.

1.4. Laki nuorista rikoksentekijöistä annetun lain eräiden säännösten kumoamisesta

Nuorista rikoksentekijöistä annetussa laissa säädetään ehdollisesti tuomittujen nuorten rikoksentekijöiden valvonnasta siten, että 8 §:ssä määrätään ehdollisesti tuomittu nuori rikoksentekijä pääsääntöisesti valvontaan ja säädetään valvonnan tarkoituksesta, 9 §:ssä säädetään valvonnan järjestämisestä ja johdosta, 10 §:ssä valvojan määräämisestä, 11 §:ssä valvottavan velvollisuuksista, 12 §:ssä valvonnan lakkauttamisesta ja 13 §:ssä viitataan ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanon osalta ehdollisesta rangaistuksesta annettuun lakiin.

Ehdollista rangaistusta, johon liittyy valvonta, käytetään nykyään tilanteissa, joissa nuoren katsotaan olevan valvonnan tarpeessa. Tällaisiin tapauksiin tulee ehdotetun lain mukaan yleensä sovellettavaksi nuorisorangaistus valvontoiheen. Valvotulle ehdolliselle rangaistukselle ei siten enää juuri ole tarvetta, ja nämä säännökset ehdotetaan kumottaviksi. Nuorista rikoksentekijöistä annettuun lakiin jää edelleen nuorisovankilaa ja henkilötutkintaa koskevia sekä eräitä muita säännöksiä.

Kumottaviksi ehdotetut säännökset koskevat nykyään kaikkia nuoria rikoksentekijöitä eli rikoksen tekoaikaan 15—20-vuotiaita. Kun nuorisorangaistus tulisi koskemaan vain alle 18-vuotiaina rikoksen tehneitä, merkitsee kumoaminen 18—20-vuotiaina rikoksensa tehneiden ehdollisesti tuomittujen valvonnan lakkauttamista.

1.5. Rikosrekisterilaki

Ehdotus laiksi nuorisorangaistuksesta on laadittu siten, että nuorisorangaistukseen tuomitsemisessa ei sinänsä tarvita rikosrekisteritietoja. Sen 10 §:n soveltaminen ei kuitenkaan ole mahdollista, ellei tuomioistuimella ole tietoja aiemmin tuomituista nuorisorangaistuksista.

Rikosrekisterilain (770/93) mukaan rikosrekisteriin merkittäviä seuraamuksia ovat ehdoton vankeusrangaistus, yhdyskuntapalvelu, ehdollinen rangaistus, oheissakko ja viraltapano. Sakkorangaistuksia sitä vastoin ei merkitä rikosrekisteriin. Kun nuorisorangaistus on tarkoitettu sakkoa ankarammaksi seuraamukseksi, vaatii johdonmukaisuus, että myös se merkitään rikosrekisteriin.

2 §. Pykälän 1 momentissa luetellaan rikos-

rekisteriin merkittävät tuomioistuimen ratkaisut. Luetteloon ehdotetaan lisättäväksi tuomittu nuorisorangaistus.

10 §. Pykälän 1 momentissa säädetään tietojen poistamisesta rikosrekisteristä. Viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antopäivästä poistetaan tieto ehdollisesta rangaistuksesta, oheissakosta ja viraltapanosta. Kun nuorisorangaistus rinnastuu ankaruudeltaan näihin seuraamuksiin ja kun tietoa nuorisorangaistuksesta ei sen jälkeen enää tarvita, ehdotetaan momentin 1 kohdan luetteloon lisättäväksi nuorisorangaistus.

1.6. Laki rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista

Yhdyskuntapalveluun tuomitun työtä tehdessään aiheuttamat esinevahingot korvataan tietyin edellytyksin rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n nojalla. Myös nuorisorangaistukseen tuomittu saattaa aiheuttaa palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle vahinkoa. Koska yhdyskuntapalvelu ja nuorisopalvelu ovat sisällöltään varsin lähellä toisiaan, on myös vahinkojen korvaamisessa syytä noudattaa samanlaisia sääntöjä.

Näistä syistä ehdotetaan, että rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n 3 momenttiin lisätään korvattaviksi vahingoiksi nuorisorangaistukseen tuomitun nuo-

risopalvelua suorittaessaan aiheuttamat vahingot. Samoin kuin yhdyskuntapalvelussa valtion varoista korvattaisiin palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle nuorisopalveluun kuuluvaa työtä tehtäessä aiheutettu esinevahinko. Muutoksen taloudellinen merkitys on vähäinen.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun nuorisorangaistuksesta annettavan lain 11 §:n mukaan tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Asetusluonnos on tämän esityksen liitteenä.

3. Voimaantulo

Nuorisorangaistuksen käyttöön ottaminen vaatii valmisteluaikaa oikeus- ja sosiaaliviranomaisten yhteistyön suunnitteluun sekä Kriminaalihuoltoyhdistyksen käytännön valmistelutoimiin. Myös oikeushallinnon tietojärjestelmään on ehdittävä tehdä nuorisorangaistuksen vaatimat muutokset. Siksi lait ehdotetaan tuleviksi voimaan noin vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**nuorisorangaistuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Nuorisorangaistuksen edellytykset

Alle 18-vuotiaana rikoksen tehnyt voidaan tuomita nuorisorangaistukseen, jos sakkoa on rikoksen vakavuus ja tekoon liittyvät olosuhteet huomioon ottaen pidettävä riittämättömänä rangaistuksena eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista.

Samalla kertaa tuomittavista rikoksista tuomitaan vain yksi nuorisorangaistus. Tuomioistuini voi myös tuomita osasta rikoksia nuorisorangaistuksen ja osasta muun rangaistuksen, jonka tuomitsemisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä rikoslain 7 luvussa säädetään.

2 §

Nuorisorangaistuksen sisältö

Nuorisorangaistuksena tuomitaan nuorisopalvelua vähintään 10 ja enintään 60 tuntia. Nuorisopalvelu käsittää valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä tai muuta sitä vastaavaa toimintaa.

Nuorisorangaistukseen tuomittu on lisäksi valvonnan alaisena tuomioistuimen määräämän ajan, vähintään kolme kuukautta ja enintään vuoden. Valvonta-aika alkaa toimeenpanosuunnitelman vahvistamisesta.

3 §

Nuorisorangaistukseen tuomitun velvollisuudet

Nuorisorangaistukseen tuomitun on noudatettava toimeenpanosuunnitelmaa ja sen nojalla annettuja määräyksiä. Hänen tulee olla suunnitelmassa määrättyllä tavalla säännöllisesti yhteydessä valvojaan ja suorittaa hänelle osoitetut tehtävät.

4 §

Täytäntöönpanon aloittaminen

Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano on aloitettava viipymättä tuomion tultua täytäntöönpanokelpoiseksi.

Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano voidaan tuomitun suostumuksella aloittaa ennen kuin tuomio on saanut lainvoiman, jos tuomittu on tyytynyt päätökseen siltä osin kuin hänet on tuomittu nuorisorangaistukseen.

Jos nuorisorangaistuksen täytäntöönpano on tuomitun suostumuksella aloitettu ennen kuin tuomio on saanut lainvoiman ja rikoksesta myöhemmin tuomitaan muuhun rangaistukseen, on rangaistuksesta vähennettävä jo täytäntöönpantua nuorisorangaistusta vastaava kohtuullinen määrä.

Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano raukeaa kolmen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

5 §

Useamman nuorisorangaistuksen täytäntöönpano

Jos useammalla nuorisorangaistuksella on osittain yhteinen valvonta-aika, valvonta päättyy pisimpään voimassaolevan ajan päättyessä. Nuorisopalvelutunnit lasketaan täytäntöönpan- taessa yhteen. Enimmäismäärä on kuitenkin 80 tuntia.

6 §

Toimeenpanosuunnitelma

Nuorisorangaistuksen toimeenpanosta vastaa Kriminaalihuoltoyhdistys.

Kriminaalihuoltoyhdistys, tuomitun asuinpaikkakunnan sosiaalilautakunta ja tuomitulle määrätty valvoja laativat nuorisopalvelun toimeenpanosuunnitelman, jonka Kriminaalihuoltoyhdistys vahvistaa. Suunnitelmaa voidaan vain erityisistä syistä muuttaa vahvistamisen jälkeen.

Suunnitelmaa laadittaessa tai muutettaessa on tuomituttu kuultava.

7 §

Valvoja

Valvojan määrää nuorisorangaistuksen tuomitsemisen yhteydessä tuomioistuin.

Valvojan tulee huolehtia toimeenpanosuunnitelman noudattamisesta. Hänen tulee myös tukemalla ja ohjaamalla tuomittua pyrkii parantamaan tämän mahdollisuuksia selviytyä tekemättä uusia rikoksia.

8 §

Ehtojen rikkomisen käsittely

Tuomitulle, joka menettelee vastoin toimeenpanosuunnitelmaa tai sen nojalla annettuja määräyksiä, on Kriminaalihuoltoyhdistyksen annettava kirjallinen huomautus.

Jos nuorisorangaistukseen tuomittu ei aloita nuorisopalvelun suorittamista, jättää suorittamisen kesken tai muuten vakavasti rikkoo toimeenpanosuunnitelman ehtoja, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on viipymättä laadittava selvitys asiasta viralliselle syyttäjälle. Samalla Kriminaalihuoltoyhdistys voi kieltää nuorisopalvelun aloittamisen tai keskeyttää sen.

Jos virallinen syyttäjä katsoo tuomitun menettelleen 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, hänen tulee viipymättä saattaa asia tuomitun asuinpaikan käräjäoikeuden tai sen tuomioistuimen käsiteltäväksi, joka ensimmäisenä oikeusasteena on ratkaissut nuorisorangaistukseen johtaneen rikosasian.

9 §

Ehtojen rikkomisen seuraamukset

Jos tuomioistuin toteaa tuomitun menettelleen 8 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, se voi:

1) määrätä hänen valvonta-aikaansa pidentäväksi enintään yhdellä vuodella;

2) määrätä hänet valvonta-ajaksi tai osaksi sitä matkustuskieltoon, josta on voimassa soveltuvin osin, mitä pakkokeinolaissa (450/87) säädetään; tai

3) tuomita hänet rangaistukseen, joka vastaa nuorisorangaistuksesta suorittamatta jäänyttä osaa.

10 §

Yhteisen rangaistuksen määrääminen

Jos nuorisorangaistukseen tuomittu olisi tuomittava ehdottomaan vankeusrangaistukseen ennen nuorisorangaistuksen tuomitsemista tehdystä rikoksesta tai valvonta-aikana tehdystä uudesta rikoksesta, voidaan hänet tuomita tästä rikoksesta ja nuorisorangaistukseen johtaneesta rikoksesta yhteiseen vankeusrangaistukseen. Yhteisestä vankeusrangaistuksesta on vähennettävä jo täytäntöönpantua nuorisorangaistusta vastaava kohtuullinen määrä.

Kun yhteinen vankeusrangaistus on 1 momentin mukaan tuomittu, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on muutoksenhausta huolimatta heti keskeytettävä nuorisorangaistuksen täytäntöönpano. Kriminaalihuoltoyhdistys voi keskeyttää nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon myös, jos se saa viralliselta syyttäjältä ilmoituksen, että nuorisorangaistukseen tuomittua tullaan syyttämään rikoksesta, joka syyttäjän arvion mukaan voi johtaa 1 momentissa tarkoitettun yhteisen vankeusrangaistuksen tuomitsemiseen.

Eri aikoina tuomituista nuorisorangaistuksista ei saa jälkikäteen määrätä yhteistä nuorisorangaistusta.

11 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

2.

Laki**rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen 15 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen 15 a §, sellaisena kuin se on 23 päivänä maaliskuuta 1990 annetussa laissa (301/90), seuraavasti:

15 a §

Jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, virallinen syyttäjä saa sen lisäksi, mitä 15 §:n 2 momentissa säädetään, jättää syytteen ajamatta, milloin:

1) oikeudenkäyntiä ja rangaistusta on pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto tai muu tekijän toiminta rikoksensa vaikutusten estämiseksi tai poista-

miseksi, tekijän henkilökohtaiset olot, rikoksesta tekijälle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat; taikka

2) rikos ei rikosten yhtymistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 ____.

3.

Laki**rikoslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain 2 luvun 1 §:n 1 momentti sekä 3 luvun 5 §:n 3 momentti ja 11 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 1 §:n 1 momentti 21 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (67/83) sekä 3 luvun 5 §:n 3 momentti 23 päivänä maaliskuuta 1990 annetussa laissa (302/90) ja 11 § 2 päivänä heinäkuuta 1973 annetussa laissa (577/73), sekä

lisätään 2 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on 29 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (650/86), uusi 5 momentti seuraavasti:

2 luku

Rangaistuksista

1 §

Yleisiä rangaistuksia ovat vankeus, sakko ja rikesakko. Alle 18-vuotiaana rikoksen tehnyt voidaan lisäksi tuomita nuorisorangaistukseen, josta säädetään erikseen.

5 §

Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomitun sakon sijasta ei saa määrätä muuntorangaistusta, elleivät painavat syyt sitä vaadi.

3 luku

Perusteista, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä vähentävät

5 §

Tuomioistuimien saa jättää rangaistuksen tuomitsematta, milloin:

1) rikosta on sen haitallisuus tai siitä ilmenevä tekijän syyllisyys huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä;

2) rikosta on tekoon tai tekijään liittyvistä erityisistä syistä pidettävä anteeksiannettavana;

3) rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto

tai muu tekijän toiminta rikoksensa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, tekijän henkilökohtaiset olot, rikoksesta tekijälle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat; taikka

4) rikos ei rikosten yhtymistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään.

11 §

Jos määräaikainen vankeusrangaistus tuomitaan teosta, jonka johdosta rikoksen tehnyt on ollut vapautensa menettäneenä yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuorokauden, tuomioistuimen on vähennettävä rangaistuksesta vapaudenme-

netystä vastaava aika tai katsottava vapaudenmenetys rangaistuksen täydeksi suoritukseksi. Samoin on meneteltävä silloin, kun vapaudenmenetys on aiheutunut muun saman asian yhteydessä syytteen tai valmistavan tutkinnan kohteena olleen rikoksen tai oikeuteen tuotavaksi määrätyn vastaajan säilöönottamisen johdosta. Jos rangaistukseksi tuomitaan sakko tai nuorisorangaistus, vapaudenmenetys on kohdullisessa määrin, sakosta kuitenkin vähintään vapauden menetystä vastaavan ajan pituisena, otettava huomioon vähennyksenä tai katsottava rangaistuksen täydeksi suoritukseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____.

4.

Laki

nuorista rikosentekijöistä annetun lain eräiden säännösten kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan nuorista rikosentekijöistä 31 päivänä toukokuuta 1940 annetun lain (262/40) 8—13 §, sellaisena kuin niistä 13 § on 13 päivänä helmikuuta 1976 annetussa laissa (137/76).

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____.

5.

Laki

rikosrekisterilain 2 ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 20 päivänä elokuuta 1993 annetun rikosrekisterilain (770/93) 2 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti seuraavasti:

2 §

Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdotto-

maan vankeusrangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen rangaistukseen, oheissakkoon, nuorisorangaistukseen, viraltapanoon tai jätetty rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangais-

tukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muutorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1723/91) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta.

10 §

Rikosrekisteristä poistetaan tieto

1) ehdollisesta rangaistuksesta, oheissakosta, nuorisorangaistuksesta ja viraltapanosta viiden vuoden kuluttua,

2) ehdottomasta, enintään kahden vuoden

vankeusrangaistuksesta kymmenen vuoden kuluttua sekä

3) ehdottomasta, yli kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta sekä rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä kahdenkymmenen vuoden kuluttua

lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994 .

6.

Laki

rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (935/73) 8 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (273/92), seuraavasti:

8 §

Tämän lain nojalla korvataan lisäksi esinevahinko, jonka yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain (1105/90) nojalla yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistuksesta annetun lain (/) nojalla nuorisorangaistukseen tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle suorittaessaan yhdyskuntapalveluun tai nuorisopalveluun kuuluvaa työ-

tä. Palvelupaikan järjestäjälle korvataan myös se, mitä tämä on joutunut sivulliselle vahingonkorvauslain (412/74) 3 luvun 1 §:n 3 momentin perusteella maksamaan yhdyskuntapalveluun tai nuorisopalveluun kuuluvaa työtä suorittaessa aiheutetusta vahingosta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994 .

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Anneli Jäätteenmäki*

2.

Laki**rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen 15 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen 15 a §, sellaisena kuin se on 23 päivänä maaliskuuta 1990 annetussa laissa (301/90), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 a §

Jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, virallinen syyttäjä saa sen lisäksi, mitä 15 §:n 2 momentissa on säädetty, jättää syytteen ajamatta, milloin:

1) oikeudenkäyntiä ja rangaistusta on pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon tekijän toiminta rikoksensa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, hänen henkilökohtaiset olonsa, rikoksesta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat; taikka

2) rikos ei rikosten yhtymistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi konaisrangaistuksen määrään.

15 a §

Jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, virallinen syyttäjä saa sen lisäksi, mitä 15 §:n 2 momentissa *säädetään*, jättää syytteen ajamatta, milloin:

1) oikeudenkäyntiä ja rangaistusta on pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon *tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto tai muu* tekijän toiminta rikoksensa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, *tekijän* henkilökohtaiset olot, rikoksesta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat; taikka

2) rikos ei rikosten yhtymistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi konaisrangaistuksen määrään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199*

3.

Laki**rikoslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain 2 luvun 1 §:n 1 momentti sekä 3 luvun 5 §:n 3 momentti ja 11 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 1 §:n 1 momentti 21 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (67/83) sekä 3 luvun 5 §:n 3 momentti 23 päivänä maaliskuuta 1990 annetussa laissa (302/90) ja 11 § 2 päivänä heinäkuuta 1973 annetussa laissa (577/73), sekä lisätään 2 luvun 5 §:ään, sellaisena kuin se on 29 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (650/86), uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

Rangaistuksista

1 §

Yleisiä rangaistuksia ovat vankeus, sakko ja rikesakko.

1 §

Yleisiä rangaistuksia ovat vankeus, sakko ja rikesakko. *Alle 18-vuotiaana rikoksen tehnyt voidaan lisäksi tuomita nuorisorangaistukseen, josta säädetään erikseen.*

5 §

Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomitun sakon sijasta ei saa määrätä muuntorangaistusta, elleivät painavat syyt sitä vaadi.

3 luku

Perusteista, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä vähentävät

5 §

Tuomioistuimien saa jättää rangaistuksen tuomitsematta, milloin:

1) rikosta on sen haitallisuus tai siitä ilmevä tekijän syyllisyys huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä;

2) rikosta on tekoon tai tekijään liittyvistä erityisistä syistä pidettävä anteeksiannettavana;

3) rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon tekijän toiminta rikoksensa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi tai sen selvittämisen edistämiseksi, hänen henkilökohtaiset olonsa, rikoksesta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat; taikka

Tuomioistuimien saa jättää rangaistuksen tuomitsematta, milloin:

1) rikosta on sen haitallisuus tai siitä ilmevä tekijän syyllisyys huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä;

2) rikosta on tekoon tai tekijään liittyvistä erityisistä syistä pidettävä anteeksiannettavana;

3) rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto tai muu tekijän toiminta rikoksensa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, tekijän henkilökohtaiset olot, rikoksesta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat; taikka

Voimassa oleva laki

4) rikos ei rikosten yhtymistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään.

11 §

Jos määräaikainen vapausrangaistus tuomitaan teosta, jonka johdosta rikoksen tehnyt on ollut vapautensa menettäneenä yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuorokauden, tuomioistuimen on vähennettävä rangaistuksesta vapaudenmenetystä vastaava aika tai katsottava vapaudenmenetys rangaistuksen täydeksi suoritukseksi. Samoin on meneteltävä silloin, kuin vapaudenmenetys on aiheutunut muun saman asian yhteydessä syytteen tai valmistavan tutkinnan kohteena olleen rikoksen tai oikeuteen tuotavaksi määrätyn vastaajan säilöönottamisen johdosta. Jos rangaistukseksi tuomitaan sakko tai *virantoimitusero*, vapaudenmenetys on kohtuullisessa määrin, kuitenkin vähintään vapaudenmenetystä vastaavan ajan pituisena, otettava huomioon vähennyksenä tai katsottava rangaistuksen täydeksi suoritukseksi.

Ehdotus

4) rikos ei rikosten yhtymistä koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään.

11 §

Jos määräaikainen *vankeusrangaistus* tuomitaan teosta, jonka johdosta rikoksen tehnyt on ollut vapautensa menettäneenä yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuorokauden, tuomioistuimen on vähennettävä rangaistuksesta vapaudenmenetystä vastaava aika tai katsottava vapaudenmenetys rangaistuksen täydeksi suoritukseksi. Samoin on meneteltävä silloin, kun vapaudenmenetys on aiheutunut muun saman asian yhteydessä syytteen tai valmistavan tutkinnan kohteena olleen rikoksen tai oikeuteen tuotavaksi määrätyn vastaajan säilöönottamisen johdosta. Jos rangaistukseksi tuomitaan sakko tai *nuorisorangaistus*, vapaudenmenetys on kohtuullisessa määrin, *sakosta* kuitenkin vähintään vapaudenmenetystä vastaavan ajan pituisena, otettava huomioon vähennyksenä tai katsottava rangaistuksen täydeksi suoritukseksi.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19*

4.

Laki

nuorista rikoksentekijöistä annetun lain eräiden säännösten kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Täten kumotaan nuorista rikoksentekijöistä 31 päivänä toukokuuta 1940 annetun lain (262/40) 8—13 §, sellaisena kuin niistä 13 § on 13 päivänä helmikuuta 1976 annetussa laissa (137/76).

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Laki nuorista rikoksentekijöistä

8 §

Ehdollisesti tuomitun nuoren rikoksentekijän on oltava koetusaikana valvonnan alaisena, pait-si milloin oikeus, katsoen tuomitun ojentuvan ilman valvontaakin, on ehdollisen rangaistustuo-mion yhteydessä määrännyt, ettei tuomittua ole asetettava valvottavaksi.

Valvonnan tarkoituksena on estää tuomittua tekemästä uutta rikosta ja tukea häntä hänen pyrkiessään elämään nuhteettomasti.

9 §

Ehdollisesti tuomittujen nuorten rikoksenteki-jän valvonnan järjestäminen ja johto kuuluu oikeusministeriölle.

10 §

Kun ehdollisesti tuomitun nuoren rikoksenteki-jän on oltava valvonnan alaisena, on oikeusmi-nisteriön joko määrättävä tuomitun valvojaksi siihen sopivaksi katsomansa henkilö tai huolto-yhdistys tahi annettava valvonnan järjestäminen asianomaisen huoltolautakunnan tehtäväksi.

11 §

Valvonnanalaisen on ilmoitettava valvojalle asuin- ja työpaikkansa, saavuttava valvojan kut-susta tämän luo sekä vastattava viipymättä valvojan tiedusteluihin, eikä hän saa valvojan suostumuksetta vaihtaa asuin- tai työpaikkaa, ja hänen on muutettava toiseen asuin- tai työpaik-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

kaan, milloin valvoja katsoo tärkeiden syiden sitä vaativan, sekä muutenkin noudatettava valvojan antamia neuvoja ja ohjeita.

12 §

Jos ehdollisesti tuomittu on vähintään kuusi kuukautta kestäneenä valvonta-aikana käyttäytynyt hyvin ja muutenkin on perusteltua aihetta otaksua, ettei valvonnan jatkaminen ole tarpeen, voi oikeusministeriö valvojan esityksestä lakauttaa valvonnan.

13 §

Ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanosta on säädetty ehdollisesta rangaistuksesta annetussa laissa.

5.

Laki**rikosrekisterilain 2 ja 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1993 annetun rikosrekisterilain (770/93) 2 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen rangaistukseen, oheissakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muuntorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1723/91) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta.

2 §

Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen rangaistukseen, oheissakkoon, *nuorisorangaistukseen*, viraltapanoon tai jätetty rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muuntorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1723/91) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta.

10 §

Rikosrekisteristä poistetaan tieto
1) ehdollisesta rangaistuksesta, oheissakosta ja viraltapanosta viiden vuoden kuluttua,

10 §

Rikosrekisteristä poistetaan tieto
1) ehdollisesta rangaistuksesta, oheissakosta, *nuorisorangaistuksesta* ja viraltapanosta viiden vuoden kuluttua,

Voimassa oleva laki

2) ehdottomasta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta kymmenen vuoden kulu-
tuttua sekä

3) ehdottomasta, yli kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta sekä rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä kahdenkymmenen vuoden kuluttua

lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Ehdotus

2) ehdottomasta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta kymmenen vuoden kulu-
tuttua sekä

3) ehdottomasta, yli kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta sekä rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä kahdenkymmenen vuoden kuluttua

lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 _____

6.

Laki**rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (935/73) 8 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1992 annetussa laissa (273/92), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

Tämän lain nojalla korvataan lisäksi esinevahinko, jonka yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain (1105/90) nojalla yhdyskuntapalveluun tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle suorittaessaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä. Palvelupaikan järjestäjälle korvataan myös se, mitä tämä on joutunut sivulliselle vahingonkorvauslain (412/74) 3 luvun 1 §:n 3 momentin perusteella maksamaan yhdyskuntapalveluun kuuluvaa työtä suorittaessa aiheutetusta vahingosta.

Tämän lain nojalla korvataan lisäksi esinevahinko, jonka yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain (1105/90) nojalla yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistuksesta annetun lain (/) nojalla nuorisorangaistukseen tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan järjestäjälle tai sivulliselle suorittaessaan yhdyskuntapalveluun tai nuorisopalveluun kuuluvaa työtä. Palvelupaikan järjestäjälle korvataan myös se, mitä tämä on joutunut sivulliselle vahingonkorvauslain (412/74) 3 luvun 1 §:n 3 momentin perusteella maksamaan yhdyskuntapalveluun tai nuorisopalveluun kuuluvaa työtä suorittaessa aiheutetusta vahingosta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 _____

Asetus nuorisorangaistuksesta

Oikeusministerin esittelystä säädetään nuorisorangaistuksesta päivänä kuuta 199
annetun lain (/) 11 §:n nojalla:

1 §

Soveltamisala

Nuorisorangaistus pannaan täytäntöön siten kuin tässä asetuksessa säädetään.

2 §

Täytäntöönpanoviranomainen

Nuorisorangaistuksen täytäntöönpanosta vastaavat oikeusministeriön vankeinhoito-osasto sekä kaupunginvouti ja nimismies.

3 §

Täytäntöönpanokirja

Nuorisorangaistuksen tuominnut tuomioistuimien tallentaa ratkaisun tiedot tuomiolauselma-järjestelmään. Täytäntöönpanokirjana on ratkaisun tiedot sisältävä tuloste. Täytäntöönpanokirjasta on voimassa, mitä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen 3 a ja 8 a §:ssä säädetään.

Kun korkein oikeus tuomitsee nuorisorangaistuksen, täytäntöönpanokirjana on jäljennös päätöksestä.

4 §

Ilmoitusten lähettäminen

Tuomioistuimen on ilmoitettava nuorisorangaistuksesta tuomiolauselmajärjestelmän välityksellä oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle siten kuin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 §:ssä säädetään.

Vankeinhoito-osaston on hankittuaan selvityksen tuomion täytäntöönpanokelpoisuudesta toimitettava täytäntöönpanokirja viipymättä tuomitun asuinpaikan kaupunginvoudille tai nimismiehelle.

Korkeimman oikeuden antamasta hovioikeuden päätöksen täytäntöönpanon kielto- tai keskeytysmääräyksestä vankeinhoito-osaston on ilmoitettava heti sille kaupunginvoudille tai nimismiehelle, jolle täytäntöönpanokirja on toimitettu.

5 §

Suostumus lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanoon

Nuorisorangaistukseen tuomitun, joka suostuu tuomion täytäntöönpanoon, vaikkei päätös ole saanut lainvoimaa, on annettava suostumuksensa asuinpaikkakuntansa kaupunginvoudille tai nimismiehelle, jonka on ilmoitettava suostumuksesta viipymättä oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle. Vankeinhoito-osaston on edelleen ilmoitettava suostumuksesta asian ratkaiselle tuomioistuimelle tai, jos suostumus on annettu valitusajan päättymisen jälkeen, muutoksenhakutuomioistuimelle.

6 §

Toimeenpanosuunnitelman laatiminen

Saatuaan täytäntöönpanokirjan kaupunginvoudin tai nimismiehen on ilmoitettava nuorisorangaistukseen tuomitulle päivä, jonka kuluessa tämän on viimeistään ilmoitauduttava

nuorisorangaistuksen toimeenpanosta vastaavassa Kriminaalihuoltoyhdistyksen aluetoimistossa toimeenpanosuunnitelman laatimista varten. Määräpäivää ei ilman erityistä syytä saa määrätä kauemmaksi kuin 14 päivän päähän ilmoituksen tekemisestä. Määräpäivästä on ilmoitettava Kriminaalihuoltoyhdistyksen aluetoimistolle ja samalla lähetettävä sille täytäntöönpanokirja.

7 §

Toimeenpanosuunnitelman sisältö

Toimeenpanosuunnitelmassa tulee määrätä, miten usein ja millä tavoin tuomitun on oltava yhteydessä valvojaansa, nuorisopalvelun palvelupaikka, aikataulu ja palvelun suorittamistapa.

8 §

Tiedoksianto

Toimeenpanosuunnitelma on viipymättä annettava tuomitulle tiedoksi siten kuin haasteen tiedoksi antamisesta säädetään.

Kun toimeenpanosuunnitelma on annettu tiedoksi nuorisorangaistukseen tuomitulle, Kriminaalihuoltoyhdistyksen on ilmoitettava tiedoksiantopäivä oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle.

9 §

Toimeenpanokirja

Kriminaalihuoltoyhdistys pitää kunkin nuorisorangaistuksen suorittamisesta kirjaa (*toimeenpanokirja*) siten kuin oikeusministeriö tarkemmin määrää.

Nuorisorangaistuksen päätyttyä Kriminaalihuoltoyhdistyksen tulee lähettää täytäntöönpanoasiakirjat sekä toimeenpanokirja oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle.

10 §

Etsintäkuulutus

Jos nuorisorangaistukseen tuomittua ei tavata eikä hänen oleskelupaikkaansa ole voitu saada selville, kaupunginvoudin tai nimismiehen on toimitettava täytäntöönpanoasiakirjat oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle. Vankeinhoito-osasto antaa tuomitusta etsintäkuulutuksen, jonka mukaan häntä on kehoitettava määräpäivään mennessä ottamaan nuorisoran-

gaistuksen täytäntöönpanoa varten yhteyttä täytäntöönpanosta vastaavaan kaupunginvoutiin tai nimismieheen uhalla, että nuorisorangaistuksen uusi käsittely pannaan muussa tapauksessa vireille.

11 §

Nuorisopalvelupaikat

Nuorisopalvelu voidaan suorittaa julkisyhteisön tai julkisoikeudellisen yhdistyksen taikka muun voittoa tavoittelemattoman yhteisön tai säätiön tehtävissä.

Kriminaalihuoltoyhdistyksen on tehtävä 1 momentissa tarkoitettun yhteisön tai säätiön kanssa nuorisopalvelun toteuttamisesta sopimus, jossa määritellään osapuolten oikeudet ja velvollisuudet sekä palvelupaikan yhdyshenkilö.

12 §

Valvojan määrääminen

Valvojaksi määrätään Kriminaalihuoltoyhdistyksen työntekijä tai muu tehtävään sopiva ja siihen suostunut henkilö. Sosiaalilautakunnan tai Kriminaalihuoltoyhdistyksen tulee henkilötutkinnan yhteydessä tai muulla tavoin tehdä tuomioistuimelle esitys valvojaksi.

Kriminaalihuoltoyhdistys voi tuomittua kuultuaan painavasta syystä määrätä tuomitulle uuden valvojan, jos valvoja ei voi vaikeuksista hoitaa tehtäväänsä tai toimeenpanosuunnitelman toteuttaminen sitä muuten vaatii. Tuomitun vaatimuksesta Kriminaalihuoltoyhdistyksen on saatettava uuden valvojan määräämistä koskeva ratkaisunsa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Vaatimus on toimitettava Kriminaalihuoltoyhdistykselle kirjallisesti 14 päivän kuluessa uuden valvojan määräämisestä.

13 §

Valvojan tehtävät

Valvojan tulee:

- 1) tukea valvottavaansa jokapäiväisestä elämästä selviytymisessä ja kasvussa vastuullisuuteen;
- 2) olla yhteydessä valvottavaan toimeenpanosuunnitelmassa määrättyllä tavalla;
- 3) olla tarpeen mukaan yhteydessä valvottavan huoltajaan;
- 4) pitää yhteyttä nuorisopalvelupaikkaan; ja
- 5) ilmoittaa Kriminaalihuoltoyhdistykselle

valvonnan ja nuorisopalvelun edistymisestä sekä toimeenpanosuunnitelman määräysten rikkomisesta.

Tehtävissään valvojan on toimittava siten, ettei tuomitulle tai hänen läheisilleen aiheudu valvonnasta tarpeetonta haittaa.

14 §

Ilmoitukset rangaistuksen uutta käsittelyä koskevassa asiassa

Syyttäjän on ilmoitettava pyynnön tehneelle Kriminaalihuoltoyhdistyksen aluetoimistolle päätöksestään olla esittämättä tuomioistuimessa vaatimusta nuorisorangaistuksen käsittelemisestä uudelleen.

Kun vaatimus nuorisorangaistuksen käsittelemiseksi uudelleen tulee vireille asiassa, jossa on haettu muutosta, tuomioistuimen tulee ilmoittaa siitä muutoksenhakutuomioistuimelle.

Tuomioistuimen tulee lähettää Kriminaalihuoltoyhdistykselle ja oikeusministeriön van-

keinhoito-osastolle ilmoitus päätöksestään, jolla se on tuominnut nuorisorangaistuksen sijasta muun rangaistuksen.

15 §

Matkakustannukset

Kriminaalihuoltoyhdistys maksaa hakemuksen perusteella nuorisorangaistuksen suorittamisesta aiheutuneet kohtuulliset matkakustannukset.

16 §

Tarkemmat määräykset

Oikeusministeriö antaa tarkempia määräyksiä tämän asetuksen täytäntöönpanosta ja vahvistaa kaavat tarvittaville asiakirjoille.

17 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .